

Így építjük Maros megyét!

Fejlesztési projektek vidéken

Illusztráció

Fotó: Nagy Tibor

A 13. Vásárhelyi Forgatag alkalmával többek között az is szóba került, hogy merre tart Maros megye, melyek az erősségek, és melyek azok a pontok, amelyek napjainkban szűgyenfoltnak számítanak, és ahol szükség van minél gyorsabb beavatkozásra. Szombaton a Pulzus sátorban erről beszélgetett Csibi Attila Zoltán, az RMDSZ Maros megyei szervezetének elnöke, Márk Endre,

Szászrégen polgármestere, Bodó Előd Barna, Mezőpanit polgármestere és Fülöp László, Szováta polgármestere. A beszélgetés után kérdeztük Csibi Attila Zoltánt és Márk Endrét.

Nagy-Bodó Szilárd

(Folytatás a 4. oldalon)

Megújult a képzőművészek galériája

A jelképesen felavatott Unirea művészeti galériában a Maros Megyei Képzőművészek Egyesülete vezetőségi tagjai alkotásaiból nyílt kiállítás. Ez az első, amióta a polgármesteri hivatal által 45 éve az egyesület rendelkezésére bocsátott egykori üzletet, székhelyet sikerült alaposan felújítani.

4.

A Veress család menekülése Erdélyből (2.)

Menekülésünk első éjszakáját még a deményházi vasútállomáson vonaton töltöttük, tehervagonban. 1944. szeptember 16-án (szombaton) korán reggel érkezünk Marosvásárhelyre. Az állomáson vesztegettük szinte az egész napunkat, ami nagyon hosszúnak és unalmasnak tűnt mindenki számára.

6.

Közelebb Európához – Maros megye Európa térképén

Mit jelent ma közelebb kerülni Európához? Csupán több repülőjáratot, vagy új lehetőségeket is a tanulásban, a munkában, a turizmusban és a gazdaságban? Erről beszélgettek a Vásárhelyi Forgatagon a Pulzus by RMDSZ Maros meghívottjai.

9.

Szolgáltatásaink:

- kontaktlencse-felírás és rendelés
- ingyenes szemüvegfelírás komputeres szemvizsgálattal
- mindenik szaküzletünk orvosi szakrendelővel van felszerelve, ahol teljes szemvizsgálatot végzünk, a pácienseinket küldőpapír nélkül fogadjuk
- a gyerekvizsgálatokat speciális fotorefraktométerrel végezzük (kellemetlen pupillatágítás nélkül, távolsági fotózással)
- kötelező éves szemvizsgálatok cégek részére
- korszerű számítógép-vezérlésű japán NIDEK gépekkel bármilyen kerettípusba bedolgozunk plasztik- és üveglencsét egyaránt (gyors, olcsó és precíz munkával)
- szemüvegjavításokat végzünk (keretek forrasztása)
- új amerikai készülék látásjavításra, kancsalságra
- terápiák betegség és sérülés utáni rehabilitációra, memória-, reflexek, mozgás- és tanulászavarok javítására

Marosvásárhely:

- ▲ Posta utca 3. sz. Tel: 0265/212-304, 0365/410-555
- ▲ 1918. Dec. 1. sugárút 49. sz. Tel: 0265/263-351, 0365/410-557
- ▲ 1918. Dec. 1. sugárút 182-184. sz. (Fortuna). Tel: 0265/265-205
- ▲ Rózsák tere 53. sz. Tel: 0265/250-120, 0365/410-559
- ▲ Dózsa György utca 64-68. sz. (a Kaufland udvara). Tel: 0265/212-212
- ▲ Köztársaság tér 5. sz. Tel: 0365/430-939

Szászrégen:

- ▲ Iskola utca 11. sz. Tel: 0265/512-042, 0365/410-558

Szováta:

- ▲ Fő út 196. sz. Tel: 0265/577-282, 0742-100-323

AKTUÁLIS

Félrevezető siker

Benedek István

Tele van a média sikertörténetekkel az utóbbi napokban annak kapcsán, hogy véget ért a helyreállítási terv (PNRR) végrehajtási időszaka. Leltározzák a befejezett vagy félbemaradt beruházásokat, számolgtják, hogy mennyi pénzt sikerült lehívni. Viszont a lódítás is nehezen megy, közben pedig egy szó sem esik arról, amiről a legtöbbet kellene beszélni: hogy a megszerzett pénzt milyen eredménnyel költöttük el.

Azoknak lett igaza, akik az alap indításakor arra tippeltek, hogy az országnak a pénz felét sem sikerül megszerezni: a kezdeti keret 29,5 milliárd euró volt, ebből a jelenlegi, még nem végleges adatok szerint 13 milliárdot hívtunk le. A mostani sikersztorikban nagyvonalúan elhallgatják, hogy az eredeti keretet menet közben levágták 20,1 milliárdra, mert nem teljesítettük a vállalt feltételeket, és ehhez a megnyírt összeghez viszonyítják a mostani sikerbeszámolókat. Papíron nem mutat rosszul az a bizonyos 65%-os lehívási arány, de a száraz valósághoz nem sok köze van.

De van itt a statisztikai bűvészmutatványoknál sokkal rosszabb is. Az, hogy a beszámolókból szó nem esik arról, hogy a megszerzett pénzeket milyen hatékonyan használtuk fel, és azok a befektetések, ahova ezek az összegek mentek, milyen hasznot fognak a jövőben hajtani. Ez kéne a figyelem középpontjában legyen, abból kiindulva, hogy ez lett volna az egész újjáépítési alap lényege. A PNRR-t 2021-ben azért indították el, hogy a pandémia által okozott gazdasági kárt helyreállítsák, és az uniós tagállamok gazdaságát ellenállóképesebbé tegyék a hasonló sokkhatásokkal szemben.

(Folytatás a 3. oldalon)

SZEPTEMBER

3

CSÜTÖRTÖK

Ma HILDA,
holnap ROZÁLIA napja

Az év 246. napja, hátravan 119 nap

6:44 – 22:33

19:59 – 15:31

A nappal hossza:
13 óra 15 perc

Időjárás

Részen napos

Hőmérséklet:
max.: 28 °C
min.: 13 °C

napár

Isten éltesse!

ROZÁLIA: a Róza név
(a latin Rosa
névből szár-
mazó női név,
jelentése rózsza)
olasz eredetű továbbképzése.

VALUTAÁRFOLYAM

BNR: 2026. szeptember 2.

1 €	5,2555 lej
1 \$	4,5412 lej
100 Ft	1,4232 lej
1 g arany	629,1034 lej

ELŐFIZETÉS A SZERKESZTŐSÉGBEN IS!

Elfogadunk előfizetést lapunkra a következő hónapra a Népújság szerkesztőségében: Marosvásárhely, Dózsa György utca 9. szám, 2. emelet, 65-ös iroda, naponta 9–14 óra között, szombat – vasárnap zárva. Tel. 0728-082-259.

M E G Y E I H Í R E K

Tanfelszereléseket gyűjtenek kisiskolásoknak

A Descoperă Mureșul Egyesület a Segítsd felszereléssel egy gyerek iskolakezdését! nevű kampány keretében iskolai felszerelést és a tanévkezdéshez szükséges egyéb tárgyakat gyűjt vidéki környezetben élő, hátrányos helyzetű családokból származó elemi iskolások számára. A kampányhoz új vagy kiváló állapotban levő iskolatáskákkal, füzetekkel, tolltartókkal, írószerekkel, kétfestőkönyvekkel, az életkornak megfelelő olvasmányokkal, új ruhákkal és lábbelikkel, illetve egyéb, kisiskolások számára szükséges holmival lehet hozzájárulni. A termékadományokkal kapcsolatban további információ Cosmina Pașcan projektkoordinátortól kérhető a 0786-493-557-es telefonszámon. Aki anyagilag is szeretné támogatni a kezdeményezést, az alábbi bankszámlára utalhat: Asociația Descoperă Mureșul – IBAN: RO43BTRLRONCRT0CW5954701.

Családi erdei bringatúra a Somostetőn

Családi kerékpározásra adódik lehetőség szeptember 5-én, szombaton a Somostetőn. Találkozó délelőtt 10 órakor az Óriásszéknél. A résztvevők egy kisebb, hangulatos erdei körutat tesznek meg, a táv oda-vissza 10 km, 220 méteres szintkülönbséggel. Az erdőn keresztül a Puliszka-dombig tekernek a kerékpározók, akiknek biztonságáról profi túravezető gondoskodik, a tempót teljes mértékben a családok ritmusához igazítva. A Puliszka-dombra érkezve közös szalonna- és kolbászsütés vár a családokra, akik déli 12 óra körül indulnak vissza a kiindulóponthoz. A részvétel ingyenes, a rendezvényt a Marosvásárhelyi Polgármesteri Hivatal támogatja. A résztvevőknek az esemény Facebook-oldalán megtalálható alábbi linken kell előzetesen regisztrálni: <https://forms.gle/fLkfZD7iNhh582xdA>.

Jubileumát ünnepli a Diakónia Keresztyén Alapítvány

A Diakónia Keresztyén Alapítvány Maros megyei fiókszervezeteinek munkatársai 20 éve szolgálják hittel, elkötelezettséggel és szakértelemmel az idős, beteg, fogyatékossgal élő és más rászoruló embertársaikat. E jubileumi alkalmat szeptember 4-én, pénteken 17 órától ünneplik meg a marosvásárhelyi Vártemplomban. Igét hirdet Kolumbán Vilmos József, az Erdélyi Református Egyházkerület püspöke.

Évadközi orgonaest

Szeptember 3-án, csütörtökön (ma) 19 órától Lőrinczi Lehel orgonaestjére várják a klasszikus zene kedvelőit a marosvásárhelyi Kultúrpalota Nagytermébe. Műsoron: Johann Sebastian Bach-, Charles-Marie Widor-, Liszt Ferenc-, Koloss István-, Kovács Szilárd Ferenc-művek.

Hírszerkesztő: Nagy Székely Ildikó

Babadoboz program

300 édesanyát és újszülöttet támogatnak Maros megyében

Immár negyedik alkalommal nyújt támogatást a hátrányos helyzetű édesanyáknak és újszülöttjeiknek a Mentsük Meg a Gyermekeket Románia (Salvați Copiii România). A csecsemőhalandóság csökkentését célzó Babadoboz program ezúttal 300 Maros megyei családnak nyújt segítséget.

Szeredai Vivien

A kezdeményezést a Mentsük Meg a Gyermekeket Románia valósítja meg az OMV Petrom Alapítvány támogatásával. Országos szinten a negyedik alkalommal megszervezett program révén 24 megye 1.135 hátrányos helyzetű közösségében mintegy 10 ezer édesanya és újszülöttje kap támogatást. Maros megyében 300 hátrányos helyzetű édesanya és újszülöttje részesül juttatásban, illetve szakember támogatásában. A program négy éve során ezzel 1.050-re nő a megyében a kedvezményezettek száma.

Fotók: Mentsük Meg a Gyermekeket Románia

A kezdeményezés az anyagi segítséget – a gyermek életének első hónapjaihoz szükséges 65 hasznos terméket – az újszülött gondozásához kapcsolódó információkkal és útmutatással egészíti ki. A babadobozban az újszülött és az édesanya ápolásához és higiénijához szükséges termékek mellett a tápláláshoz, öltözködéshez és alváshoz szükséges kellékek is megtalálhatók.

Emellett – a csecsemők hirtelen halálának kockázatát csökkentve – a matracal ellátott doboz biztonságos alvóhelyként is használható az újszülött életének első hónapjaiban. Ez különösen fontos lehet azokban a családokban, ahol több gyermeknek kell ugyanazon az alvóhelyen osztoznia. A támogatás ugyanakkor nem ér véget a doboz átadásával: a csomagok kiosztását a szülőknek nyújtott tanácsadás és útmutatás is kiegészíti, amelyet szakemberek biztosítanak. A program négy alkalma során országosan összesen 35.900 édesanya és újszülöttje részesül támogatásban.

Négy településen szünetel a gázszolgáltatás

A földgázelosztó hálózaton végzett munkálatok miatt a Delgaz Grid vállalat ideiglenesen szünetelteti a gázszolgáltatást szeptember 3-án, csütörtökön 9 és 18 óra között Várhegyen, 9 és 14 óra között pedig Kebeleszentiványon, Kebelén és Székelybósban – áll a szolgáltató lapunkhoz eljuttatott közleményében, amelyben arra is

kéri a fogyasztókat, hogy a jelzett időszakban zárják el az összes gázégőt, a gázszolgáltatás újraindítása után pedig 30 percig felügyeljék a láng égését. Amennyiben jellegzetes gázszagot éreznek, a fogyasztókat arra kérik, hogy azonnal értesítsék a Delgaz Grid sürgősségi diszpécser-szolgálatát a 0800-800-928-as ingyenesen hívható számon.

RENDEZVÉNYEK

Községi napok Maroskeresztúron

A hétféig, szeptember 5–6-án nyolcadik alkalommal rendezik meg a maroskeresztúri községi napokat. A program szeptember 5-én, szombaton biciklis felvonulással kezdődik, a bringások 13 órakor indulnak a polgármesteri hivataltól. Az ünnepi megnyitó 13.30-kor lesz a Maros-parton, ahol egész napos gyerekprogramokkal, tombolával és kézművesvásárral várják az érdeklődőket. A nyitónapon köszöntik az aranylakodalmat ünneplő házaspárokat, majd moderntánc-, illetve néptánc- és népzenei előadások következnek. Az est folyamán színpadra lép Marcel Pavel, MC Hawer és Teknő, valamint DJ

Nostradamus, a nap zárásaként pedig 22.30-tól tűzijáték lesz. Szeptember 6-án, vasárnap a székelykassai kultúrothonba várják az érdeklődőket. Itt 12 órától sportpályaavató ünnepség kezdődik, amit labdarúgó-bajnokság követ. A községi napokat a 18 órakor kezdődő kulturális programokkal zárják.

Rendkívüli dzsesszkoncert a Csúrszínházban

Szeptember 5-én, szombaton 19 órától a mikházi Csúrszínház színpadán rendkívüli dzsesszkoncertet tart a Budapest Jazz Orchestra. A koncerten fellép a báronyos hangú Urbán Orsi dzsesszénekesnő és a közkedvelt Koszorus Krisztina (Koszika) marosvásárhelyi előadóművész. Helyjegyeket a 0744-394-186-os telefonszámon lehet előre foglalni, jegyváltás a helyszínen.

Mezőgazdasági területen felfedezett drónroncsokat robbantottak fel

Mezőgazdasági területre zuhant drónroncsokat fedeztek fel kedden Romániában, a moldovai határtól 23 kilométerre lévő, Vaslui megyei Viișoara térségében. A roncsokat tűzsereszek a helyszínen felrobbantották – közölte a Digiz4 hírportál.

A drón roncsait egy helyi lakos találta meg egy tarlón. Értesítette a rendőrköt, akik aztán elkerítették a környéket, és kihívták a hírszerző szolgálat (SRI) terrorelhárító részlegének tűzseréseit.

Utóbbiak megállapították, hogy a darabokra hullott drón robbanóanyagot tartalmaz, ezért – elszállítása helyett – a helyszínen felrobbantották.

Azt egyelőre nem lehet tudni, hogy mikor zuhant le a pilóta nélküli repülőgép a falu határában. Vișoara több mint 80 kilométernyire van az ukrán határtól és több mint 120 kilométerre azoktól az ukrán folyami kikötőktől, amelyeknek jelentős szerepük van az ukrán gabonaexportban, és amelyeket Oroszország napi rendszerességgel támad drónnal.

Az ügy részleteinek tisztázása érdekében a jászvásári táblabíróság ügyészsége indított eljárást. (MTI)

FT: Oroszország szuperszonikus robotrepülőgépek kifejlesztéséhez nyújt segítséget Iránnak

Oroszország magasan fejlett technológiájú szuperszonikus manőverező robotrepülőgépek kifejlesztéséhez nyújt segítséget Iránnak a Financial Times szerdai feltáró riportja szerint.

A londoni üzleti napilap szerdai beszámolója szerint a C430L kódnev alatt zajló, évek óta folyó programban Oroszország legtapasztaltabb rakétafejlesztési szakértői vesznek részt, akik segítenek Iránnak olyan új fegyverkategória kidolgozásában, amely akár a Közel-Keleten tevékenykedő amerikai repülőgép-hordozókra és más hadihajókra is veszélyt jelenthet.

A Financial Times oknyomozó vizsgálata által feltárt együttműködés a lap szerdai ismertetése szerint 2023-ban indult, és az Irán ellen februárban kezdődött amerikai-izraeli hadműveletek idején is zajlott.

A C430L program elsődleges célja egy olyan torlósugaras (ramjet) technológiájú hajtómű kifejlesztése, amely lehetővé teszi az ezzel felszerelt manőverező robotrepülőgépek számára a hangsebesség többszörösének elérését – áll a Financial Times írásában.

A lapnak nyilatkozó katonai szakértők szerint szinte biztosra vehető, hogy a technológiát hajók és szárazföldi célpontok ellen bevethető robotrepülőgépekben kívánják használni.

Fabian Hinz, a Conflict Armament Research nevű brit fegyverzettechnológiai figyelőszolgálat szakértője a Financial Timesnak elmondta: olyan „stratégiaileg rendkívül érzékeny” orosz technológia átadásáról van szó, amelyre Irán már évtizedek óta igyekszik szert tenni.

Hinz szerint egy ilyen programhoz Oroszországban a legmagasabb szintű politikai jóváhagyásra van szükség. (MTI)

Lengyel elnök: Németország fizesse ki a második világháborús jóvátételt

Németország fizesse ki Lengyelországnak a második világháborúban okozott károkért járó jóvátételt, melyet Varsó a hadsereg és a hadiipar fejlesztésére szánna – jelentette ki Karol Nawrocki lengyel elnök kedden a háború kitörésének 87. évfordulója alkalmából rendezett megemlékezésen.

Az államfő és Donald Tusk kormányfő a Németország által 1939. szeptember 1-jén megtámadott Gdansk melletti Westerplatte-félszigeten rendezett hagyományos megemlékezésen tartott beszédet. A német támadás a második világháború európai kezdetét jelentette.

Nawrocki felszólította Friedrich Merz német kancellárt és a német nemzetet, hogy „a történelmi igazságot, de a jövőt is szem előtt tartva” rendezzék a Lengyelországnak járó háborús jóvátétel ügyét. Ennek összegét Lengyelország a fegyveres erők fejlesztésére fordítaná, „hogy ne kényszerüljön nyugati hitelek felvételére” – jelentette ki a lengyel elnök.

Felidézte: a háború során mintegy 6 millió lengyel állampolgár, vagyis a lakosság 17 százaléka halt meg, az áldozatok 90 százaléka civil volt. Erről nem

szabad megfeledkezni, ezeket a tényeket ismételtetni kell, mert Németországban „ez az igazság gyengén hallható” – hangsúlyozta az államfő.

Hozzátette: a második világháborúról szóló igazságot Európában és „az Atlanti-óceánon túl sem ismerik, vagy nem akarják megismerni”. Ezért mindenkivel tudatosítani kell, hogy „a németeknek nem volt szükségük Adolf Hitlerre ahhoz, hogy megvetéssel tekintsenek Lengyelországra és a lengyelekre” – fogalmazott Nawrocki. A lengyel elnök 19. századi német irodalmi idézetekkel támasztotta alá érveit, valamint azt állította, hogy „a lengyelellesség már (a nácizmus hatalomra jutása előtti) Weimari Köztársaság politikai kultúrájának is centrumát képezte”.

A második világháborús német jóvátétel az előző, a Jog és Igazságosság (PiS) vezette kormány idején vált a len-

gyel–német kapcsolatok egyik fontos témájává. Az akkori kormány egy jelentésben 6,2 ezer milliárd zlotyra becsülte a Lengyelországnak okozott háborús károk összegét.

A Jog és Igazságosság (PiS) párt vezette előző lengyel kormány támogatásával államfővé választott Nawrocki a tavalyi westerplattei megemlékezésen is hangsúlyozta a német jóvátétel szükségességét. Németország már több ízben elutasította a varsói követelést, hangsúlyozva, hogy ez az ügy már le van zárva.

Tusk beszédében a második világháborús áldozatok emlékezetére hivatkozva sürgette, hogy a „szabad világ” vezetői vonják le a második világháború „komor tanulságát” a szolidaritásról, a lengyel nemzet és az egész szabad világ egységéről, és támogatásuk Ukrajnát.

„Az egész Nyugat kötelessége kimondani, hogy Ukrajna sorsa a mi sorsunk is a közeljövőben” – fogalmazott Tusk. Úgy vélte: az őszi és a téli hónapok kulcsfontosságúak lehetnek Ukrajna függetlensége, de Lengyelország és az egész szabad világ szempontjából is. (MTI)

Az Egyesült Államok magántárgyalásokat folytatott Kínával az iráni helyzetről

Az Egyesült Államok több dologban egyetért Kínával az Iránt övező kérdések közül, mint ahányban eltér a véleménye – jelentette ki Scott Bessent amerikai pénzügyminiszter kedden a G20 csoport pénzügyminiszteri tanácskozásának egy kísérőrendezvényén Észak-Karolinában.

A világ 19 kiemelkedően jelentős gazdaságát, valamint az Európai Uniót és az Afrikai Uniót tömörítő szervezet találkozáján, egy pódiumbeszélgetés keretében a miniszter úgy fogalmazott, hogy a kínaiak szintén azon az állásponton vannak, hogy Irán nem kerülhet atomfegyver birtokába, valamint ragaszkodnak a Hormuzi-szoros szabad hajózáhatóságának helyreállításához. A két célkitűzés megvalósításáról az amerikai adminisztráció képviselői magánjellegű,

nem nyilvános megbeszéléseket folytattak kínai illetésekkel – tette hozzá.

Az Iránnal szemben életbe lépett új szankciókkal kapcsolatban azt hangoztatta, hogy ilyen mértékű gazdasági nyomásgyakorlásra korábban nem volt példa. Ezen és a jövő héten is újabb, bankok elleni büntetőintézkedések következnek – jelentette be.

Scott Bessent azt a meggyőződését fejezte ki, hogy az amerikai szankciók – kiegészítve az Irán elleni kikötői blokád-

dal és katonai csapásokkal – eredményre fognak vezetni.

Donald Trump amerikai elnök kedden washingtoni idő szerint a délutáni órákban a Fehér Házba hívta megbeszélésre nagy amerikai olajipari vállalatok, köztük olajfinomítók és olajkereskedők képviselőit, hogy az üzemanyagárak csökkentésének lehetőségéről egyeztessenek.

A közelgő felidős kongresszusi választásokat megelőzően a Trump-adminisztráció számára politikai prioritás a tartósan magas üzemanyagárak mérséklése, mert ez az egyik meghatározó tényezője a megélhetési költségeknek. (MTI)

O R S Z Á G – V I L Á G

Bukarestbe látogat csütörtökön az Európai Tanács elnöke

Nicușor Dan államfő csütörtökön a Cotroceni-palotában fogadja António Costát, az Európai Tanács elnökét. Az elnöki hivatal szerdai közleménye szerint a két politikus egy négyszemközi megbeszélés után hivatalos tárgyalást folytat, majd közös sajtótájékoztatót tartanak. Hivatalos programja szerint António Costa csütörtökön Szófiába és Athénba is ellátogat, ahol Rumen Radev bolgár, illetve Kiriákosz Micotákisz görög miniszterelnök fogadja. Az Európai Tanács elnöke tavaly szeptemberben is járt Bukarestben. Akkor hangsúlyozta, hogy „Románia az európai biztonság kulcsfontosságú országa”. Nicușor Dan akkor úgy fogalmazott, hogy az Európai Tanács elnökének romániai látogatása „az európai szolidaritás bizonyítéka”. (Agerpres)

Bezáratták a tengerparti szállodát ahol turisták betegedtek meg

Az Országos Állategészségügyi és Élelmiszer-biztonsági Hatóság (ANSVSA) 17 ezer lejes bírságot szabott ki és bezáratta azt a Saturn üdülőtelepi szállodát, ahol kedd este több tucat vendég lett rosszul, feltételezhetően ételmérgezés miatt. Az ANSVSA szerdán közölte, hogy az üzemeltetőt három nappal korábban már megbírságozták 10 ezer lejre, és szigorú határidőt szabtak a feltárt hiányosságok megszüntetésére. A kedd esti esetet követő újabb ellenőrzésen azonban megállapították, hogy egyetlen problémát sem orvosoltak. Az ellenőrök szabálytalanul tárolt élelmiszereket, takarítatlan munkaterületeket, berendezéseket és konyhai eszközöket, valamint elhanyagolt hűtőkamrárt találtak. Ugyanakkor a konyhai személyzet számára nem biztosítottak használható öltöztőt. A közegészség veszélyeztetése miatt 81 kilogrammnyi nem megfelelő halat, húst, felvágottat és sajtot, valamint 300 tojást foglaltak le és minősítettek fogyasztásra alkalmatlannak. (Agerpres)

Kifogásolja a szakszervezet a Romsilva átszervezését

A Silva szakszervezeti szövetség szerint a Romsilva átszervezése működésképtelenné teheti a vállalatot és veszélybe sodorhatja az állami erdővagyonot, ezért a Legfelsőbb Védelmi Tanácshoz (CSAT) fordultak az ügyben. A szakszervezeti szövetség képviselői szerdai közleményükben hangsúlyozták, hogy a kormány 2026/123-as határozata 41-ről 19-re csökkenti a Romsilva erdészeti igazgatóságainak számát, és regionális szervezeti modellt vezet be. A Silva szerint azonban a környezetvédelmi minisztérium nem mutatott be olyan szakmai elemzést vagy hatástanulmányt, amely igazolná, hogy a választott szervezeti struktúra a legmegfelelőbb. A környezetvédelmi minisztérium szerint az átszervezés az erdészeti ágazat egyik legfontosabb szerkezeti reformja és az országos helyreállítási tervben (PNRR) vállalt mérföldkő. (Agerpres)

Félrevezető siker

(Folytatás az 1. oldalról)

Szóval a lehívási százalékok helyett inkább azt kellene firtatni, hogy miként erősödött a gazdaság ezekből a pénzekből, de félő, hogy erről az oldalról nézve a siker még halványabb, mint az eredeti kerethez viszonyított egyharmados lehívási arány. Csak egy példát nézve ebben az összefüggésben, a hazai energiaügyi miniszter nemrég rádöbbsent arra, hogy a déli szomszédok, a bolgárok vastag milliókat keresnek azzal, hogy a PNRR-ből építettek akkumulátortelepeket, és tárolni tudják a napelemekből olcsón előállított áramot, amit drágábban adnak tovább, miközben nálunk senki nem foglalkozott komolyabban a tárolókapacitások kérdéskörével. Nem vitás, hogy az ezekből a pénzekből elvégzett többezernyi munkát számtalan helyen sokak számára jelent majd előrelépést, de ahogy a programot lebonyolították, és ahogyan most beszélnek az eredményeiről, úgy tűnik, a hozzáadott haszon nem az első helyeken szerepelt a döntéshozóknál a fontossági sorrendben.

És ennek komoly következménye lesz a továbbiakban is. Ugyanis, ha jól tudjuk, hogy az ország nehéz gazdasági helyzetben van, ez mostantól fokozódni fog, mert a PNRR lejártával elapad évi több milliárd eurónyi közvetlenül érkező tőke, ami az utóbbi években több-kevesebb sikerrel felszínen tartotta az államkasszázt. Ezeket az elmaradó pénzeket jövőtől adókból és illetekekből kell pótolni, ha nem figyeltünk arra, hogy az alaptól beruházott pénzeket hasznat is termelő beruházásokra fordítsuk.

Fejlesztési projektek vidéken

(Folytatás az 1. oldalról)

Maros megye mindenhol specifikus módon épül, emelte ki lapunk kérdésére Csibi Attila Zoltán, aki rámutatott, hogy Szováta turisztikai szempontból, Szászrégen ipari vonatkozásban, míg Mezőpanit nagy erős közösségként fejlődik. Ha csak ebből a három vonatkozásból közelítjük meg a megye fejlődését, akkor mindenféleképpen sajátosnak mondható, illetve hogyha kivetítjük a 120 önkormányzatra, amivel rendelkezik Maros megye, akkor ez a specifikus fejlődés még inkább érzékelhető, magyarázta az RMDSZ Maros megyei szervezetének elnöke, aki aláhúzta, hogy a megyében már sok minden készen van, azonban van még min változtatni, például mindig vannak földutak. Ameddig vannak megyei földutak, addig van amiért szívesen keznünk, ismerte el az elöljáró.

Csibi Attila Zoltán ugyanakkor azt is kiemelte, hogy a legfontosabb az, hogy közösséget kell tudni építeni, ehhez pedig békére van szükség, valamint arra, hogy egymásba kapaszkodva tartsuk meg a közösséget, és közösen teremtsünk magunknak otthont Maros megyében.

– Az elmúlt években én azt érzékelem, hogy tudunk egymásra számítani és homogén közösségként működni – fogalmazott a megyei elnök, hozzátéve, hogy nem biztos, hogy erre van szükség, de arra mindenféleképpen szükség van, hogy úgy építsünk közösséget, hogy azt

Csibi Attila Zoltán

az irányt, amiben mennünk kell, és amiben nekünk meg kell maradni, azt megtaláljuk.

A fiatalok kapcsán is kérdeztük a politikust. Elmondta, hogy azt szeretné elérni, hogy 2028-ban egy olyan képviselő-testület álljon fel, a legkisebb falutól egészen a legmagasabb képviseleti rangsorig, ahol egy 30-40, de akár 50%-os fiatalítást is el tudnak érni. Csibi Attila Zoltán nyomatékosította, hogy semmi sem előbbrevaló számára, mint a közösség, és azt szeretné, hogy egy megújult mozgalommal vágjanak neki a 2028-as választási évnek, illetve hogy ugyanazzal a lendülettel tudjanak továbbmenni 2030 után is, mert ez szolgálja a közösség érdekét.

Márk Endre, Szászrégen polgármestere a Népújság kérdésére elmondta, hogy az elmúlt hat év során több területen is sikerült fejlesztéseket megvalósítani a városban. Például két líceumot és három óvodát újítottak fel, illetve szeptemberben fognak átadni egy bölcsődét. De emellett új sportbázist is sikerült létrehozni, van focipálya esti megvilágítással és tenispálya új öltözővel. Ezeken túlmenően pedig meg kell említeni a felújított központi parkot, a 27 éve használatlan mozi felújítását, valamint a városcsarnok befejezését.

A tömegközlekedés is fejlődött az elmúlt hat évben, új, környezetbarát hibrid autóbuszok kerültek Szászrégenbe, ahol most egy szabadidőparkot terveznek. A 4 millió eurós EU-s pályázatot múlt héten írták alá, és ennek értelmében egy 20 hektáros területet szabadidőparkká alakítanak át, ahova a város lakói bármikor el tudnak majd menni kocogni, sétálni, flekkenezni, jól érezni magukat. Márk Endre szerint 2-3 év kell ahhoz, hogy mindezt befejezzék. Az elöljáró úgy érzi, hogy a város lakossága értékeli a fejlesztéseket. – A 20%-os magyarságon kívül kaptam számottevő román szavazatot is 2024-ben – mondta Márk Endre, aki kiemelte: arra törekszik, hogy jó városgazda legyen, hiszem számára a város érdeke az első.

Márk Endre és Bodó Előd Barna

CSÜTÖRTÖKI KIMENŐ

Sebestyén Mihály

Nemrégiben a tévedés jogáról „értekeztem” csütörtöki kimenőmben. Akkor több példát is idéztem, milyen nagyszerű dolgok születtek a tévedésből, a véletleneknek köszönhetően. Miközben a 19. század hatvanas-hetvenes éveinek történetét derítettem fel vásárhelyi vonatkozásban, elélem került ez a kis történet is. A derék abbé nevét Herman Ottó, a nagy természettudós említi egy Vásárhelyről szóló csipős, távolról sem hízelgő beszámoló ürügyén. (Ennek újraközlésére is rövidesen sort keríték.)

No de lássuk a medvét, akarom mondani az írka-firkát.

Emmanuel Domenech abbé (katolikus pap és misszionárius) és az inkák (vagy tágabb értelemben az amerikai indiánok) kapcsolata a kultúrtörténet egyik legnagyobb és legmulatságosabb irodalmi tévedé-

séhez, egy akaratlan tudományos hamisítási botrányhoz köthető. A történet lényege, hogy Domenech abbé indián piktogramoknak (képírásnak) hitt egy trágár és értelmetlen firkákat tartalmazó füzetet, amelyet egy unatkozó német parasztyerek készített valamikor a 19. században. Ami a kínos tévedés részleteit illeti, tudni kell, hogy Domenech abbé az 1840–50-es években Texasban és Mexikóban szolgált misszionáriusként. Hazatérése után a párizsi Arsenal Könyvtárban felhívták a figyelmét egy rejtélyes, 128 oldalas kéziratra, amelyet ott Livre des sauvages (A vademberek könyve) néven tartottak számon. A füzet tele volt furcsa, primitív rajzokkal, emberi alakokkal, állatokkal és vallásos szimbólumokkal.

A derék misszionárius nyomban belemélyedt tanulmányozásába.

Amint haladt befelé a kultúrtörténeti csapdába, egyre inkább meggyőződésévé vált, hogy az előtte fekvő kézirat az amerikai indiánok ősi, misztikus képírási krónikája, amely törzsi rítusokat, utazásokat és az inkák (a leghíresebb dél-amerikai indiánok) kultúrájának forráskönyve.

Olyannyira biztos volt a dolgában, hogy 1860-ban a francia kormány anyagi támogatásával megjelentette a művet lenyűgöző luxuskiadásban, Manuscrit pictographique américain (Amerikai képírási kézirat) címmel. A kiadványban Domenech hosszas, tudományosnak szánt magyarázatokat fűzött a „szent és titokzatos” indián jelekhez. Bőven működtette fantáziáját. Hallgatott megérzéseire, a felfedezés fényre teljesen elvakította.

A könyvet szétkapkodták, az indián romantika akkoriban jóval

erősebben erősen hatott, mint manapság, ne feledjük, ekkoriban Cooper indiánregényei már óriási irodalmi karriert futottak be. A vademberek könyve egy német Keletkutató és könyvtáros, bizonyos Julius Petzholdt kezébe került, akinek gyakorlott szeme nagy tapasztalat birtokában azonnal észrevette a kapitális hibát. A rajzok mellett ugyanis elszórtan gót betűs feliratok is szerepeltek, amelyeket Domenech nem tudott elolvasni, és titkos indián törzsi jeleknek hitt. A valóságban ezek nagyon is e világi, német nyelvjárásban íródott szavak voltak (például „wurst” – kolbász, „schamade” – megadást jelző szándék stb.). Petzhold kiderítette, hogy a füzet valójában egy Amerikába kivándorolt, félművelt német telepes kisfiú firkafüzete volt. A gyerek unalmában naív rajzokat készített, sőt, helyenként illet-

len, obszcén és gyerekes motívumokat, valamint fegyverkezési jeleneteket (például egy gyereket, akit épp elnászángolnak) örökített meg szorgalmi füzetében. A német tudós azonban nem állt itt meg, publikálta felfedezésének eredményeit, Domenech totális cáfolatát. (A német–francia hagyományos barátság jegyében.) A német sajtó és a tudományos világ hatalmas gúnnyal fogadta a felfedezést, és hónapokig nevettek a francia kulturális elit és Domenech hiszékenységen. Bár az abbé megpróbálta védeni a mundér becsületét egy külön füzetben (La vérité sur le Livre des sauvages – Az igazság a vadak könyvéről), a francia tudományos akadémia kihátrált védené mögül, és a művet végül csendben, mondhatni az éj leple alatt kivonták a forgalomból. Az abbé „inka” írka-firkáját mint a kultúrtörténet egyik legmulatságosabb tudományos baklövését szokták idézni.

Megújult a képzőművészek galériája

Dr. Ábrám Zoltán

A jelképesen felavatott Unirea művészeti galériában a Maros Megyei Képzőművészek Egyesülete vezetőségi tagjai alkotásaiból nyílt kiállítás. Ez az első, amióta a polgármesteri hivatal által 45 éve az egyesület rendelkezésére bocsátott egykori üzletet, székhelyet sikerült alaposan felújítani. A beázó tetőszerkezetet tavaly rendezték, idén belső munkálatokra került sor. A fehérén csillogó, kedvező megvilágítással bővülő, akasztókkal ellátott, központi fűtéssel felszerelt galériában húsz alkotótól negyven mű várta az egyesületi tagokat, és két héten át az eddig megszokott program szerint várja a műértő érdeklődőket. Realista, naív, nonfiguratív festmények, valamint néhány üvegalkotás.

Amint köszöntő soraiban Czirjék Lajos elnök említette, városunkban működik az ország legnépesebb és legaktívabb fiókszervezete, amely jövőre ünnepli fennállásának fél évszázadát. A számok arról tanúskodnak, hogy kiérdemelték ezt a galériát: 170–180 fizető tag, évente 25–26 kiállítás helyben és hozzávetőlegesen ugyanennyi más-
hol, szerte az országban, sőt külföldön is, kiemelten Görögországban. Festőtáborok, műhelyek, rendszeresen megjelentetett albumok. Az évről évre hagyományosan kiadott évkönyv részletezi az egyetemi szakdiplomával nem rendelkező képzőművészek szerteágazó tevékenységeit, megvalósításait, főbb terveit.

A kiállításmegnyitón felszólalt Tóth Szabolcs, a Locativ Rt. igazgatója, Lazăr Liliana és Marin Iuliana alelnökök (utóbbi a titkári teendőket is ellátja), valamint Opriș Gheorghe Ilarie korábbi elnök. Hangsúlyozták, hogy az egyesület kovásza a festés szeretete, az alkotás öröme és a szépérezék, amivel sikerül jelképes hidat építeni különböző emberek és kultúrák közé.

A székhelyként is szolgáló kiállítóterem felújítása feltétlenül elégtételként szolgál, és lehetőséget nyújt a színvonalasabb ténykedésre. A jelképes felavatás megtörtént, de a képzőművészek egyesületének vezetői korántsem dőlhetnek hátra a karosszékekben. Újabb és újabb kiállításokra, alkotótáborokra készülnek. És vár rájuk az önkéntes munka, hogy jövőre az egyesület tagjait bemutató albummal, egyéni és csoportos kiállításokkal, méltó megemlékezéssel ünnepeljenek. De ez már egy következő történet.

SZERKESZTETTE: BODOLAI GYÖNGYI

Betegség, orvosok, orvoslás a magyar irodalomban (88/2.)

A magyar próza- és memoárirodalom élveboncolóan őszinte és eleven úttörője

Kiss Zsuzsánna

Bornemisza Péter 1562–1563 táján Zólyomban tartózkodott mint Balassi János udvari lelkésze és a kis Balassi Bálint nevelője. Amikor a bécsi kormány koholt vádakkal Balassi Jánost (és az egri várvédő kapitányt, Dobó Istvánt) letartóztatja, s így a Balassi családnak menekülnie kell, Bornemisza egy lelki gyógyulásra való könyvecskét ajánl a tizenhét éves Balassinak fordításra. Michael Bock német prédikátor *Würtzgartlin für die Kranken Seelen* című könyvét 1562-ben írta, Balassi szép átdolgozása pedig 1572-ben jelent meg Krakkóban. Minden fejezet egy-egy füvet, azaz egy-egy gyógynövényt állít a középpontba, amely gyógynövény valamilyen testi-lelki bajban nyújt enyhét. Balassi kötetének egyetlen megmaradt példánya kalandos úton 2006-ban került vissza Sárospatakra... ámde a *Beteg lelkeknek való füves kertecskék* mestere, Bornemisza Péter befoglalta munkái gyűjteményes kötetének egyikébe, mint több más szerző egyes alkotásait is; Balassi vigasztaló herbáriumát tehát innen ismerhettük.

Bornemisza 1570-től Galgócon, 1572-től Semptén lelkész, ahol saját nyomdát is felállított. Luther-követő szuperintendens, vagyis püspök lett, egyházszervezői, prédikatori és írói munkássága egymással vetekedett. Közben többször nősült, minthogy feleségei sorra meghaltak – 1576 és 1577 fordulóján például akkori felesége és négy gyermeke hunyt el pestisben. 1564-től sokat harcolt Telegdi Miklós főpappal (majd püspökkel), ellene írta 1577 és 1578 fordulóján *Fejtegetés...* c. elveszett könyvét, amelynek tartalmára Telegdi *Feleletéből* következtethetünk. 1578-tól, amikor Rudolf császárral „beindult” az ellenreformáció, egyre több zaklatás érte lelkészként. Sorra írt és nyomtatott prédikációskönyveiben sok nemes urat, polgárt, bírót, „deákat”, szerzetest, lelkészt – egyáltalán nem csak katolikust! – és Rudolf császárt is görcső alá vette. Börtönbüntetések, támadások érik, könyveit sorra és módszeresen égetik el Nagyszombatban és Bécsben. Utolsó menedékhelye (1582–1584) Detrekő vára, majd a vár alatti falu (Rárbok, ma Szlovákia) volt.

Postillák (1573–1584) című, olvasásra is szánt prédikációsköteiben (az első három főként igehirdetés, a negyedik és ötödik kötet sokkal inkább személyes elbeszélés) rengeteg orvosilag is értékelhető sötét hírózont – esettanulmányt találhatunk. Test és lélek összefüg-

géseiről, a pszichoszomatikus betegségekről: a „bánat nyavalyájáról” a „szív szorongásáról”, az „elme háborúságáról” kevesen írtak Bornemiszánál világosabban és ke- serűbben a korban, sőt, később is, amikor már több orvos írónk és orvosirodalmunk is volt! Ahogyan Tinódi és Heltai tették, Bornemisza is az egyes emberek mértéktelen, féktelen életmódját és zavart személységét vázolja fel a kóros viselkedések, betegségek és súlyos zavarok kórelőzményeül. A *Postillák* negyedik kötete, az *Ördögi kísértések* (Sempte, 1578, majd külön kötetben is: Detrekő, 1579) botránykönyvnek számított, mivel az emberi torzulásokat, „az ördögtől való megszállottság” eseteit olykor név szerint említett kortársakon leplezetlen, nyers őszinteséggel mutatta be Bornemisza. Igaz, önmaga nyavalyáit sem hallgatta el. Bevallotta, hogy ő maga is csak saját szenvedéseiből és veszteségeiből tanult:

„egynéhány száz nyavalyáimból [...] kemény és halálos betegségimből, fogságimból, szegénységimből, három feleségim, öt gyermekim halálából, és kemény dögvel való ostromozásokból” (Heltai–Bornemisza 1980, 1000., 1041–1043.)

Kórképek sorát állítja fel az Európa-szerte és otthon, hazájában megesett történetek, „az rettenetes gyűhősséggel támadó” ördögi históriák alapján: katolikus és protestáns papokról, urakról és polgárokról, egyszerű gyülekezeti tagokról és önmagáról. Dúlt idegrendszere, „démonizált” emberekről szól, akik eltévelyedetten keresnek valamiféle segítséget. Ugyanis szükségét szenvednek őt „érzékenysé- gükben” („az látásban, hallásban, szaglásban, kóstolásban, illetésben”), képtelenek megzabolázni magukat, kísértésbe, bűnbe, bűntudatba és nyavalyákba esnek.

A szenvedélyes prédikátor-író lelkészként maga is gyakorolta a bűntől megszállt beteg lelkek „kísérteteinek” az elűzését: meghallgatással, rábeszéléssel, kézzátétellel, vagy csak határozott fellépéssel. Egy híres-neves olasz orvosdoktor szenvedéseit és lelkifurdalásait beszéli el bizonyosságul arra, hogy a bölcsek is megbetegednek, és hogy az orvos önmagát nem feltétlenül tudja meggyógyítani. A recept: ami a legjobban hiányzik, a „világos életre való szorgalmatosság” (Heltai–Bornemisza, 1115.), a tudat, hogy „lelkünk is övé, testünk is övé”, ti. Istené (Heltai–Bornemisza, 1000.), és az alázatos beismerés, hogy amint mindenki képes a nemesre: a jóra, úgy senki sem mentes

az alacsonyul könnyebbre, sőt a rosszra vágyástól. Az egó (modernebbül szólva, de újat nem mondva) vágyai, ha féktelenek, máris „ördögi kísértések”:

„Mint az tengeri szél, úgy hánykódtatja az embert az tisztesség-kévnás, az testi kényesség, az telhetetlenség és több ezfélék: mint az bujálkodás, az torkosság, az kevélység, az irigység, Istenvel és emberekkel való kelletlenkedés” (Heltai–Bornemisza, 1043–1044.).

Szerzőnk elbeszél egy-egy esetet, amikor a torkos ember csak a börtönben „tisztult ki”, vagy amikor „rút fekélyes, köszvényes és béna” emberek török kézre kerültek, és a törökök kínzattal „kivérték a talpukból” a betegséget (1109.). Mesél

nemi vágtyól hajtott emberekről, akik hosszú halálos betegség után is vágyakoztak (1097.). Említ boldogtalan házasságokat, féktelen „nyitott” házasságokat, társadalmi szinten le- és felfelé egyaránt. Beszél váradi, heidelbergi, bécsi és galgóci, semptei, tanult, okos, ám „megfertéztetett” emberekről, akik „idvességének dolgaiba alakozik az ördög”; megjegyzi, hogy „te, olvasó, hiábavalóságot ne tanulj” (1050.). Leírja, hogy Török Bálint „papi kápa alatt tobzódik” (1051.), nem hallgatja el, amit tud Miksa („Maximilian”) császárról vagy Telegdi Miklós nagyszombati püspökről sem... Ismeri a kiszolgáltatott szegények életét is; egy asszony, mert semmiye sem volt, vízbe öli gyermekeit, majd magát (1081.). Elbeszéli, hogy „Norimbergában” egy özvegyasszonynak gyermeke született egy deáktól, a pap nem keresztelte meg, az asszony szegényében megölte a kisbabát és magát is, ezután a deák „általdöfte” magát, majd a pap is hasonlóan járt el... Hírül adja, hogy egy apácakolostor árnyékszékeiben csecsemőcsontokat találtak...

Heves hangvételű diagnosztizálásának célja természetesen a tisztázás, az olvasók jóra „nóditása” (buzdítása) és a gyógyítás. Az egy-

Becszengetés előtt

Van valami torokszorítóan megható a szeptemberi első csen- gőszóban. Az éppen elillanó nyár ezernyi hangja, nevetése visszhangzik benne egyszerre az új kezdet izgatott morájával, a „tisztta lap” zizzenésével. A legfiatalabb kisdíákok számára egyértelműen ünnepet jelez a csengő, meghívást egy új életszakaszba, annak minden élményével és kihívásával együtt. A nagyobbaknak talán a visszatalálás örömét hetek vagy hónapok óta nem látott tár- sakhoz, pedagógushoz, a mindennapoknak biztonságos keretet adó – még ha néha fárasztónak is érzett – életformához. A végző- sőknek a jövőbe vetett hitet hordozhatja magában a csengő szava vagy éppen az útelágazás közelségétől való szorongást. A frissen elballagottaknak pedig a felismerést, hogy hosszú idő után most először nem nekik, nem hozzájuk szól ez a hang. Vagy mégis hoz- zájuk is? Úgy érzem, a szeptemberi becszengetésnek minden egy- kori és mostani évfolyam számára van üzenete. És persze a pedagógusok és szülők nemzedékeihez is. Az elindulás, újrakezdés bátorságát kínálja mindenkinek, és friss energiát az úton való megmaradáshoz. Ennél többet magam sem kívánhatnék ilyenkor, pár nappal becszengetés előtt. (Nagy Székely Ildikó)

szerű kényességtől, a torkosságtól az alkoholizmuson, a paráznaságon és szexuális eltévelyedéseken át a kóros elmeállapotokig (hisztéria, melankólia, paranoia) és az epilep- sziaig terjed szerzőnk diagnosztizáló figyelme. A szenvedélybeteg- színes, sodró galériáját kipróbált vagy csak hallomásból ismert, sike- res vagy hiábavaló gyógymódokkal egészíti ki. Leírja a népi ráolvasáso- kat, a füves teákat és a kuruzsláso- kat (békát hangyás lábasban megfőzni, tyúkot karácsonykor ágassal megszőrni). A *Bájoló imád- ságok* című fejezetben, Anonymus után elsőnek, igazi néprajzi gyűjtést végez, leírja azokat az imádságokat, amelyeket betegágyaknál hallott: a csúz, a fejfájás, a torokbetegségek, az öklelet (fekély), a geleszta és a hasfájás elűzésére (1027–1031.). Ezek a bájolók Isten, „Boldoganya” vagy „Föld édes Anya” alakját hív- ják, illetve idézik fel. E szent alakok útjukon találkozhatnak éppen szen- vedést okozó betegség hetvenhét- féle variánsával, és e betegségekkel vitatkoznak, s végül elkergetik a kórt: „kioszoljon, kiromoljon [...] Nevét meg kell nevezni.” (1027.) Fontos látnunk, hogy Bornemisza nem ítélte el, hanem megértette eze- ket a szegények által elérhető gyógymódokat, ugyanakkor a ku- ruzslást, a megétetést (étet: mérget) és a bábák gonosz mesterkedését magzatok elvesztésére „ördöginek” tartotta. Olvassunk bele az „Isten akaratába avatkozó beteg emberi- ségről” szóló korai magyar nép- egészségtudományi dokumentumba. Az *Ördögi kísértetek* 1955-ös, Eck- hardt Sándor által készített kritikai és hasonló kiadásában ez áll:

„Vannak oly erdegly mesterke- desec-is, melyeckel az azzonoc [asszonyok] magzatot nem akarnac, es fezetet [főzetet] isznac, eveket [füveket] esznac, mihet [méhfüvet, azaz citromfüvet lásd Méliusz Ju- hász Péter 1578-as Herbáriumát], byreket [büroköt], safranyt, melye- ket az babac adnac nekic titcon.” (*Ördögi kísértetek. A paráznaságról és a testi bűnökről*. Eckhardt Sándor kritikai kiadása, Budapest, Akadé- miai, 1955; <https://mek.oszk.hu/04900/04983/04983.pdf>)

Láthatjuk, hogy Bornemisza vándornomdájának betűi olvasha- többak Sylvester János keskeny gót (fraktúr) betűinél, de kevésbé olvas- hatóak Heltai Gáspár anticvínál. Bornemisza a kerekdedebb (bár még gót) ún. svábbetűket (Schwabacker) alkalmazta. Könyveinek tükre erő- teljes, tüzes és robusztus volt, amint mondott prédikációitól is fenségesen zengett a templom – irigylették is érte. Pedig vézna, cingár testalkatú, sokszor beteg, szikár, aszketikus

ember volt; amint egyes embereket ő maga jellemez: „czikbech” (Eck- hardt, 181.). A német „Zwickbach” a lelki görcsbe rándult, pánikba esett vagy büntudat által marcangolt em- berre utal; a szó első tagja görcsöt, szorítást, második tagja patakozó áramlatot jelent. Zengő beszéde, szikár betűi és ő maga, a vékonydon- gájú ember együtt vívtak szüntelen harcot a lelki elsivatagosodás, az „aszályosság” ellen. Az aszályosság szót szerzőnk Luther Márton Biblia- fordításából kölcsönzi (a „Trocken- heit” és a „Dürre” szavakból rakja össze és fordítja. A Biblia gyakran (Zsolt. 32., Jer. 17.) beszél a Szent- lélek élő vizének kiszáradásáról egyes emberek lelkében; e kór ki- merülés és a hittel szembeni rideg- ség formájában jelenik meg, és csak az élő istenhit orvosolja.

Bornemisza a *Postillák* negyedik kötetében tehát, „ez sok özsvее- gyedett, jó, gonosz, rút, szép histó- riákban” testi és lelki betegségek egyéni, közösségi és emberiségmé- retű diagnózisait állítja fel:

„hideglelést, gutaütést, aszályos- ságot, „kólikát, köszvényt, francut [nemi betegséget], szem-, fül-, fog-, belfájást, kőbántást, rabságot, szegénységet, dög[-vést, pestist], fegyvert, csigázást, nyúzást, négygyé vágást, lófarkon hordozást, égetést, süstést, főzést és többeket” (1118.).

Ami áldott hazáját illeti: foly- ton vándorolni, menekülni kény- szerült benne, gyönyörű búcsúver- set is írt hozzá (*Síralmas énnékem*, 1556), beteg volt az is: „Magyar- országnak mintha egy királya se volna – sokan reátátották száju- kat” (1250.).

A prédikátor-író nyomokköveti az egyes betegségek kifejlődését, gyógyulását vagy súlyosbodását. Az elme háborúságai közül sokszor beszél a melankóliáról, melynek ki- váltó oka a fekete epe, tünetei a bánat, a büntudat, a félelem vagy a gyász. Divatbetegségnek számított (már akkor is), Elektra és Hamlet is melankóliában szenved; a melanko- likus magányba zárkózik, sír, sem- minek sem örül, éjjel nem alszik, a maga halálát kívánja, a Bornemisza által leírt kezelések a zene, a jó tár- saság, a munka! És ha ezek nem se- gítenek, a beteget orvoshoz kell vinni, mondja.

A hisztéria női betegségnek szá- mított. Úgy gondolták, hogy a roha- mot az okozza, hogy a méh (hiszter görögül) felmegy a nők szívéhez, ami fulladásszerű szenvedést okoz. Eláll a lélegzetük, vagy rángógörcs (disszociatív krízis) alakul ki szövődmenyként. A hiszterikus be- tegek vagy nem beszélnek, vagy el- lenkezőleg, sírnak-nevetnek.

(Folytatás a 6. oldalon)

A Veress család menekülése Erdélyből (2.)

1944. szeptember 14. – 1945. május 21. között

Menekülésünk első éjszakáját még a deményházi vasútállomáson vonaton töltöttük, tehervagonban. 1944. szeptember 16-án (szombaton) korán reggel érkezünk Marosvásárhelyre. Az állomáson vesztegettük szinte az egész napunkat, ami nagyon hosszúnak és unalmasnak tűnt mindenki számára. Késő este indultunk tovább, és egész éjjel utaztunk Mezőbánd, Teke irányába a keskenyvágányú vasútvonalon, és reggel 8 óra körül érkezünk Szászlekencére.

Indulás előtt a lovat és a szekeret átvitték az Orbán családhoz, mert Apu megbeszélte Orbán bácsival, hogy a lovat és a szekeret leviszi Nyárádszentannára, Szász Károly bácsiékhoz, onnan majd Rigmányba nagyapámékhoz, és még pénzt is adott neki, hogy vonaton térhessen haza. A ló sohasem érkezett meg Rigmányba, mert az időközben Szentannára bejött orosz katonák egyike meg akarta lovagolni, de a Mancsi névre hallgató ló nem tűrte, levetette hátáról, és a katonára bosszúból agyonlőtte, tudtuk meg közel egy évvel később, hazatérésünkkor.

Vasárnap kora reggel érkezünk a **lekencei állomásra**, éjszaka a vagonban aludtunk. Az állomáson ismerkedtünk meg az odaérkezett nagyszámú sorstársainkkal. Itt talál-

korábban már elmenekült, csak mi laktunk és Sanyi bácsiék a nagy házban egy egész héten át, szeptember 24-ig. Családjaink külön szobában lakhattak, a konyha közös volt. A szászok olyan gyorsan elmenekültek, hogy majdnem minden vagyónukat elhagyták, így volt minden szükséges tárgy a konyhában, tűzifa is, semmiben nem volt hiány, ételmet, kenyeret, tejet, zöldséget egyszóval mindent, amire szükségünk volt, a faluban találunk, vásároltunk. A szobákban ágyak, ágynemű volt, amit ki is használtunk. Az udvaron is csak mi voltunk.

Szászlekencén egy hetet töltötünk, szeptember 17-től szeptember 24-ig, amikor is katonai teherautókkal (négy autóval) a menekülteket átszállították Désre.

Mi, gyermekek már vasárnap is a lekencei állomással szemben lévő szőlőhegyen „szüreteltünk”, majd a következő napokat is javarészt az elmenekült szászok tulajdonában levő szőlőben töltöttük.

Szászlekence (központ)

koztunk Gub Márkus református lelkipásztorral és családjával, a deményházi plébánossal és másokkal, akiket Sanyi bácsiék ismertek. Miután megérkeztünk, kipakoltuk csomagjainkat a vagonból, és a szüleink elmentek a lekencei előljáró-sághoz, lakáskérdés és más dolgok elintézése végett. Miután szüleink visszajöttek a községi bírósági és más hivatalos személyek kíséretében, kijelölték családjainknak és másoknak is a lakásokat, ahol eltölthetjük a következő napokat. Nekünk szerencsénk volt, mert számunkra egy közeli szász lakást jelöltek ki. A lakás tulajdonosai, egy szász család

A menekült- és a lekencei (magyar és román) gyermekek hamar összeismertedtünk, és együtt szedtük a finom oltott szőlőt. A hét hamar eltelt, meg is szoktuk az ottléte, nem volt semmi baj, a front még nem ért oda, de közeledett, és mi sajnáltuk, hogy tovább kell menni. A szászlekenceiek, az otthonukban maradt lakosok is barátságosak voltak. A hatóság nagyon segítőkész volt a menekültekkel, a jegyző, a bírósági ügyvezető, és segítettek bármely kérésünkben, élelembeszerezésben is.

Szászlekencéről átszállítottak a mintegy harminc kilométerre fekvő,

A dési állomás

vasúti csomóponttal rendelkező **Désre**. Lekencén a menekültek nagyon hamar összegyűltek a megadott helyen és órában, felraktuk csomagjainkat a teherautókra, szeptember 24-én, vasárnap reggel tíz óra körül indultunk, és mintegy kétórás utazás után, már a déli órákban a dési állomásra érkezünk. Utasítást kaptunk, hogy rakjuk át csomagjainkat a kijelölt, nyitott tehervagonokba. Nem volt szabad elhagyni az állomást a menekülteknek, még a vagonból kiszállni sem volt szabad, vártuk a beígért közeli továbbindulást.

Délután, három óra körül, mint egy villámcsapás, megjelent egy orosz „Stuka vadászpilóta” és géppuskázni kezdte az állomást és környékét. Nagy ijedtségünkben kiugráltunk a vagonból és bemene-
kültünk az állomás mellett lévő fűzfás, sűrű bozótos földekre, a Szamos folyó mellé, ahonnan figyelgettük a gépet. A támadás főként az állomás épületére és a vonatokra irányult, nem tartott sokáig, nem történt semmi baj, visszamentünk vagonunkhoz. Az állomáson helyreállt a rend, az idegesség és a félelem is elmúlt.

Délután öt óra körül megszólalt az állomás hangosbemondója, és utasította a menekülteket, hogy foglalják el helyüket a vagonokban, mert a vonatot kivontatják Kolozsvár irányába, egy közeli falu, Néma állomására. Hat óra körül érkezünk a némai állomásra, ahol vagonunkat félrehúzták egy holtvágányra. Itt az állomásfőnök összegyűjtötte az összes menekültet, és közölte, hogy az állomással szemben mintegy ötszáz

méternyi távolságra (nyugati irányban), a főúton túl lévő domb közepén van egy tanya és egy nagybirtok több istállóval, ahova ki kell költöznie mindenkinek. Csak kézi csomagokat vihettünk magunkkal, a szükséges fehérneműket, takarókat, ételmet. A nagyobb csomagjaink a vagonban maradtak (őrizet alatt), minket hosszú istállókban szállásoltak el. A „mi” istállóknban állatok, kecskék, gidók, juhok, bárányok voltak, elkerítve, de nekünk is maradt hely bőven. Sok szalmát hordtunk be, amiben segítettek az ott lakó és dolgozó emberek is, így aztán szalmára helyezett alsó és felső takaróinkon aludtunk. Egyébként nem volt hideg, az állatok is melegítettek, és meleg ősz volt, szerencsénkre eső sem esett. Kényszer szállásunkon kedves falusi családok, munkásemberek sok mindenben segítettek, tejet, sajtot, lisztet adtak, kenyeret sütöttek, zöldséget és más szükséges élelmet hoztak, egyszóval mindenben a segítségünkre voltak, igaz, mindenért fizettünk. Négy éjszakát töltöttünk ott a némai állomásfőnökkel meg-
egyezve (három vonatsípólásra kellett visszamenni az állomásra), így 1944. szeptember 28-án, csütörtökön reggel nyolc óra körül a megbeszélte három sípszóval jelezték, hogy visszamehetünk az állomáson veszteglő vagonjainkhoz, aztán vissza is érkezünk a dési állomásra. Édesanyánk az egyéves Lacit végig az ölében tartotta, és cipelte a dombról az állomásig, és később is az elkövetkező hosszú-
hosszú utunk során, kilenc hónapon át dédelgette.

1944. szeptember 28-án délelőtt a dési hangosbemondó bejelentette, hogy a menekültek délelőtt vásárolják meg, amire szükségük van, mert a vonat délután indul tovább.

Szüleink Désen vásároltak is ételmet és egyebeket, amire szükség volt. Talán két órákor indultunk tovább Zsibó, Nagybánya, Szatmár, Nagykaroly irányába, ezt az útirányt mondta be a hangosbemondó, és valóban el is is indultunk.

Zsibón álltunk meg első alkalommal, még napvilág. Itt találkoztunk János bátyánkkal, akit vadasdi református lelkipásztor létére besoroztak tábori lelkésznek. Nagyon megörvendtünk a találkozásnak, édesanyám és Erzsike néni sírtak örömköben, mert János bácsi édestestvérük volt. A beszélgetés sajnos rövid ideig tarthatott, mert indult is a vonatja, de elmondta, hogy édesanyám és Erzsike néni másik két testvére is, Gyula bácsi és Jóska bácsi már a fronton harcolnak. A későbbiekben csak arra emlékszem, hogy Nagykarolyba reggel érkezünk, Nagybánán, Szatmáron éjjel mentünk át.

Déstől nyitott vagonban utaztunk. A mi vagonunkban három család utazott. Gub Márkusék a vagon egyik felében, a másik felében a mi családunk és Sanyi bácsiék. Fekvőhelyünk a földön volt. Éjjel bizony hidegebb volt, de betakaróztunk. A vagonban néha körbe ültünk, az egyéves és egy hónapos Laci itt tanult meg járni úgy, hogy egyikünk-től a másikig „ment”, azaz bukdácsolt.

A zsibói (régi) állomás

Nagykarolyban hosszabb ideig az állomáson vesztegeltünk. Apu és Sanyi bácsi bementek a városba intézni a vásárlásokat, ételmet venni, jelentkezni katonai ügyben. Mi nem hagyhattuk el az állomást, de szabad volt leszállni a vonatról (a vagonból). Még aznap, szeptember 29-én folytattuk az utat Nagyecsed, Mátészalka, Vásárosnamény felé, közben a nagyobb állomásokon megálltunk, ételmet vettünk.

(Veress Gáspár Tibor elmondása alapján írta Veress László)

A magyar próza- és memoárirodalom élveboncolóan őszinte és eleven úttörője

(Folytatás az 5. oldalról)

Az insomnia, a depresszió és a pánikroham komoly testi szövődményei a lélek reakcióinak valamilyen bajra; ezt Freud konverziós zavarának nevezte 1895-ben, de mondhatjuk szomatizációnak is. Bornemisza sem lát éles határt test és lélek között. A bánat lelki és testi nyavalya lehet egyszerre, az oka általában „világi”:

„A bánat, ha nagy, megaszályosítja az embert, a szívet megkövít, a vért megsűríti, úgy-hogy sem nem eszik, sem nem iszik, sem nem aluszik az ember” (1120.)

Az epilepszia, más nevén nyavalyatörés vagy Szent János kórsága, megjelenésében és (akkor) gyógyíthatatlan mivoltában „ördögi kór”. Esetleírása: „hirtelen földre esik az ember, habzik a szája, rángatózik a teste, szemei fennakadnak”. Gyógymódja imádság, Szent János kenyér, koponyából ivás... de a szerző tudja, hogy az efféle dolgoktól nem mindenki gyógyul meg.

Esettanulmányai jelentős hányada foglalkozik a paranoia és a megszállottság eseteivel és a nemi eltévelyedésekkel. A paráznaság és bu-

jalkodás elterjedt „ördögi kísértésként” gyötri főleg a viszonylagos jómódban élőket, együtt jár az önuralomvesztéssel más frontokon is, az alkoholizmussal, a kegyetlenkedéssel. Egyént és közösségeket traumatizál, a kigyógyulás pedig rögzös út... Gyógyteaák, füvek, vérbocsátás (érvágás), imádság, ráolvasás – szerzőnk elnézi, leírja e gyógymódokat, de közli: az igazi gyógy mód Isten ígéje, a hitbéli jó közönség, és „jó bor, kevés meleg étel, barát szava”!

Az *Ördögi kísértetek*ben ma is frissen átsüt a szerző végtelen nyitottsága, ember-szeretete és alázata. Az a Montaigne óta ismerős székszis, hogy a bajok orvoslása a bajok feltárással kezdődik, és hogy az emberek sokszor szándékuktól függetlenül követnek el bűnöket. Merész őszinteségével és persze, egész tevékenységével Bornemisza ellenségeket és élethossziglani üldöztetést szerzett magának. Mi azonban ma is a magyar próza- és memoárirodalom eleven tollú, élveboncolóan őszinte, lendületes úttörőjét ünneplhetjük benne.

Soroljunk fel néhány ízes kifejezést tőle: búsul (haragszik), emtet (szoptat), evetség

(genny), étet (méreg), francu (nemi baj), hur (ideg), kamoraszék (árnyékszék), lappag (lappang), meggyühösül (megbolondul), pe-csinezés (sebszívárgás), nyomos (maradandó), mellyeszteni (kínozni), marjulás (ficam, törés), öklelet (fekély), megzajosul (berüg), tetem (test).

Bornemiszt az egyházi bíróság az *Ördögi kísértetek* teljes tartalmának visszavonására kötelezte. A már többször meghurcolt és bebörtönözött prédikátor ellenállt. Az 1568-ban és 1569-ben elrendelt könyvégetések után ismét máglyára hordatták megmaradt és újabb könyveit. Éjnek idején, téli fagyban családostul elűzték semptei parókiájáról, aztán újból börtönbe zárták, újból megszökött... 1584 kora tavaszáig bírta ezt az életet. Műveinek bátorsága, közvetlensége és szilárd hite erősíthet minket is. Amint a „rajta történt dolgok” elbeszélése summájaként írja:

„hova [minél] inkább nyavalyog az külső ember, annyival többet épül az belső, az úrnak lelke által” (Heltai–Bornemisza 1980, 1043.)

Emlékeztetjük kedves olvasóinkat, hogy a gyógyító irodalmi sorozatunk kapcsán szerveződő találkozónkat október 16-án délután 6-kor fogjuk tartani. A helyszínt a Studium-Prospero Alapítvány biztosítja, amit ezúton is tisztelettel köszönünk.

A kvízték játék lesz, nem izasztó vetélkedő. A kérdések a következő szerzőkhöz és művekhez (illetve az ide vágó cikkekhez) kapcsolódnak majd: *Bornemisza Péter: Magyar Elektra* *Jókai Mór: A köszívű ember fiai* *Mikszáth Kálmán: Különös házasság* *Kosztolányi Dezső: Édes Anna* *Karinthy Frigyes: Hasmútét* *Kuncz Aladár: Fekete kolostor* *Tamási Áron: Ábel a rengetegben* *Ottlik Géza: Iskola a határon*

Egy-egy versidézet: *Arany Jánostól, József Attilától, Dsida Jenőtől és Székely Jánostól.*

Lélektani divatok

A krónikus figyelmetlenség

Albert Ildikó klinikai pszichológus

A sorozat utolsó írásában egy nagyon elterjedt, ennek ellenére nem divatjelenségről – a figyelmetlenségről – szeretnék írni. Persze, ha a tömegessé váló pszichés gondokról beszélünk, akkor másokat is emlegethetnénk – mondjuk a szorongást és a depressziót –, de a jelen írásegyüttes nem erről szól. Ám már maga az a tény is, hogy a pszichés gondok egy része tömegjelenséggé vált, azaz általános tulajdonság lett az, ami eltér az átlagtól, elgondolkodtató és a maga ellentmondásosságában kissé bizarr megnyilvánulás.

A már-már általánossá váló figyelemzavarról ellenben megemlékezem, mert sok mindenben megnehezíti a mindennapokat, és épp ezért jó lenne tenni valamit ellene. Amíg még lehet. Mert nem a szintén sokat emlegetett (veleszületett) neurobiológiai figyelemzavaros hiperaktivitásról, az ADHD-ről van szó, hanem a mindennapokban kialakuló, szintén már-már patológiás figyelmetlenségről. Igaz, hogy az utóbbi években nőtt az ADHD diagnózisok száma is, a felnőttek körében úgyszintén, de valószínűleg ez inkább annak tulajdonítható, hogy jobbakká, pontosabbakká tették a diagnosztikai kritériumokat. Ráadásul az emberek is jobban odafigyelnek – micsoda ellentmondás! –, és inkább felismerik a jelenséget, vagy legalább azt, hogy valami baj van, és szakemberhez fordulnak, egyrészt a gyermekekkel, másrészt maguk a felnőttek is, ha egy darabig nem is voltak diagnosztizálva, illetve nem ismerték fel, hogy bizonyos területeken nem úgy működnek, mint a nagy többség.

A menet közben kialakuló, már patológiásnak mondható figyelemzavar félelmetes jelenség. A téma ismert kutatójától, dr. Gloria Marktól, a Kaliforniai Egyetem munkatársá-

tól tudjuk, hogy míg 2004-ben átlagosan 2,5 percig tudtunk egy képernyőn lévő feladatra fókuszálni, ez az idő mára alig 40-47 másodpercre zsugorodott! Durván számolva, a figyelemképességünk az addiginak az egyötödére csökkent.

A jelenség elsősorban az online világnak tudható be. Különösen a közösségi média meg a modern applikációk működtetőinek. Igen bizony! Tudatosan és tudományosan úgy tervezik meg, hogy kihasználják az emberi agy jutalmazási rendszerét. Magyarán: tudják, hogyan kell kíváncsossá tenni a pörgő képeket, és alkalmazzák ezt a tudást, hogy a képernyőhöz kössenek, hogy függővé tegyene. Mint ahogyan tudják azt is, hogyan kell kíváncsossá tenni egy ételt, egy ruhadarabot, akármit, hisz ezekre pszichológiai és idegfiziológiai módszerek vannak. Ennek következtében jön létre a végtelen görgetés, vagyis eltűnnek a természetes megállási pontok,

aminek következtében az agy képtelen az önszabályozást gyakorolni. Ebben segítenek, ezt teszik lehetővé tulajdonképpen a lájkok, értesítések és a villódzó ingerek, melyek állandóan apró dopaminlöketeket – amit jó érzésnek élünk meg – adnak az agynak. Miután ezt megszokja a szürkeállományunk, a hosszabb és lassúbb tevékenységek (pl. egy könyv olvasása) unalmassá válnak.

A különböző videós felületeken – TikTok, YouTube – az agyat hozzászoktatják a folyamatos ingerváltáshoz és váráshoz, mert kívánja a jutalmazást, a jó érzést. Jó lenne, nagyon jó lenne elgondolkodni ezen!

Ráadásul ezzel együtt, részben ezeknek köszönhetően rengeteg adat zúdul ránk, szinte állandóan. Kialakult a multitasking, azaz a párhuzamos feladatvégzés, mint mondjuk az e-mailezés munka közben, meg egy kis csetelés is, ami gyors váltásokat jelent a feladatok között. Ez kognitív energiát emészt föl, ráadásul növeli a stresszt, következképpen a hibák számát, ennek minden következményével. Közben különböző hírportálokat, füleket, üzeneteket nyitunk meg, aztán a rengeteg információ között képtelenek vagyunk már szelektálni: lassan már nem tudjuk, mi a fontos és mi nem (mi a zaj, szakszóval). Elveszítjük a disztíngváló és rendszerező képességünket is. Aminek a mindennapokban úgyszintén iszonyú következményei vannak. Bármilyen csúnyán hangzik, leírom: ezt nevezzük elhülyülésnek. Azaz már meghaladja a sima figyelemzavar jelenségét – ami önmagában is elég baj –, és megtámadja, rombolja a gondolkodási képességünket is.

És ha nem lenne elég az eddig felsorolt figyelmet rontó tényező, még hozzáadódnak bizonyos életmódbeli sajátosságok, melyek fokozzák a figyelmet, az összpontosítási képességünk romlását: a krónikus alvashiány, a

stressz és szorongás, bizonyos élelmiszerek és a mozgáshiány.

Korunk embere sajnos egyre kevesebbet és rosszabbul alszik, mint régebb. Ez gyakran a kék fényt kibocsátó képernyők miatt van, de a rohanó életstílus, a semmire sem elég idő, a túlvállalás is mind-mind hozzájárul ehhez. Az alvashiány rombolja a homloklebeny funkcióit, köztük a figyelmet, de sok egyebet is (munkamemória, tervező- és döntéshozó képesség, érzelmszabályozás, önkontroll).

A rohanás és teljesítménykényszer stresszt és szorongást okoz, ami emeli a kortizolszintet, melynek egyik következménye a koncentráció romlása.

Ami a finomított élelmiszereket és a mozgásszegény életmódot illeti, szokás mondogatni, hogy mindkettő rontja a szellemi teljesítményt. Valószínűleg így is van, bár nekem megvannak a fenntartásaim ennek igazságával szemben. Mindenképp tény, hogy az egészséges életvitel támogatja a jó szellemi teljesítményt, ám a hiánya nem zárja ki azt. Illetve önmagában nem elég a kiváló értelmi eredményekhez – maradjunk ennyiben.

Minden jel szerint igaza volt a közgazdasági Nobel-émlékdíjas Herbert Alexander Simon (1916–2001) megállapításának: „Az információ bősége a figyelem szegénységét hozza létre.”

Ami biztató, hogy a mai tudományos ismereteink szerint, és ebben konszenzus van, az emberi agy biológiai képessége a mély fókuszra nem vesztett el végleg. Még helyrehozható lenne a digitális detoxszal, magyarul, ha leszoknánk arról, hogy állandóan a számítógépet vagy a telefonunkat bámuljuk, ha nem hagynánk, hogy ömöljenek ránk az értesítések és mindenféle fölösleges információ, és egyszerűen gyakorolnánk, hogy hosszabb ideig tartó dolgokkal foglalkozzunk. Nincs ebben semmi ördögösség. Azután sokkal inkább tudnánk figyelni a szereteteinkre, a hobinkra, a szép dolgokra, egy jó könyvre, a természetre, magunkra. Az életre.

Mesterséges intelligencia a gyógyszerkutatásban – hol tartunk, és hogyan tovább?[*]

Dr. Andreas Bender, a STAR-BBTE Intézet szenior kutatója, a Khalifa Egyetem Orvostudományi Tanszékének professzora vezette azt a kutatást, amely azt vizsgálta, hogy a jobb klinikai eredmények érdekében a gyógyszerfejlesztés mely szakaszaiban kellene újragondolni a mesterséges intelligencia (MI) szerepét. Noha olyan területeken, mint a kép- vagy a beszédfelismerés az MI alkalmazása már jelentős eredményeket hozott, a gyógyszerkutatásban és -fejlesztésben még várat magára a valódi áttörés. A probléma abban keresendő, állítják a tanulmány szerzői, hogy a gyógyszeriparban az MI használata nincs megfelelően összehangolva a gyógyszerfejlesztés általános céljaival: egyre hatékonyabb gyógyszereket minél gyorsabban a betegek rendelkezésére bocsátani. Elérkezett a pillanat, hogy átgondoljuk: nem tévesztettük-e szem elől a célt, és ott alkalmazzuk-e az MI-t, ahol valóban a legnagyobb szükség lenne rá? A tanulmány a gyógyszerkutatás terén élővonalba tartozó Nature Reviews Drug Discovery folyóiratban jelent meg.

A gyógyszerjelöltek tesztelése általában egymástól jól elkülönülő szakaszokban történik. A preklinikai szakaszban laboratóriumi körülmények között vizsgálják a fejlesztés alatt álló gyógyszer hatásosságát, toxicitását és biztonságosságát. Ezt követi az első klinikai fázis, ahol rendszerint egészséges önkénteseken a biztonságosságot, tolerálhatóságot és a megfelelő dózist tesztelik. A második klinikai fázisban már a betegek szűk körén mérik a hatásosságot és az opti-

A tanulmány első szerzője: dr. Andreas Bender

mális adagolást, míg a harmadik klinikai fázisban nagyobb betegcsoporton vizsgálják ugyanezt. A folyamat a hatósági engedélyezéssel zárul, amelyet esetenként a forgalomba hozatal utáni megfigyelés követ a gyógyszer hosszú távú hatásainak és ritka mellékhatásainak nyomon követése céljából.

A szerzők két olyan területet emelnek ki, ahol jelentős előrelépések történtek az MI alkalmazása révén. Az AlphaFold egy mesterséges intelligencián alapuló rendszer,

amelynek célja, hogy egy fehérje aminosavsorrendje alapján megjósolja a fehérje háromdimenziós szerkezetét. Ez azért fontos a gyógyszerkutatásban, mert a fehérjék térbeli szerkezetének ismerete segíthet annak megértésében, hogy milyen helyeken és hogyan tudnak hozzájuk kötődni a gyógyszermolekulák. A másik ígéretes terület a kis molekulák, vagyis lehetséges gyógyszerhatóanyagok tervezése generatív MI segítségével. Ez a módszer segít gyorsabban megtalálni a megfelelő vegyületeket, segítségével a kísérletek során több esetben is sikerült új, ígéretes hatóanyagjelölteket azonosítani. Mind az AlphaFold, mind a kis molekulák MI-vel történő tervezése ígéretes eredményekkel kecsegtet a preklinikai szakaszban, azonban kevés bizonyíték van arra, hogy a gyógyszertervezés teljes folyamatát hatékonyabbá tennék. Továbbá az sem véletlen, hogy az MI épp a preklinikai szakaszban teljesít jól, hiszen ebben a fázisban még jóval több biztonságosan használható adat áll rendelkezésre a modellezés számára.

A nehézségek akkor kezdődnek, amikor már a jóval esetlegesebb, szétartóbb biológiai vagy in vivo adatokat is figyelembe kellene venni a modellezés során.

A teljes folyamat hatékonyságát illetően a második klinikai fázis sikeressége jóval nagyobb jelentőséggel bír. Ebben a szakaszban már a betegek szűk körén tesztelik a gyógyszerjelöltek hatásfokát és optimális adagolását, így ez a fázis hosszabb, költségesebb és bizonytalanabb kimenetelű, mint az előzőek.

Sikere jelentősen befolyásolja egy gyógyszer piacra juttatásának teljes költségét. Noha néhány MI által tervezett gyógyszer már a második fázisú klinikai vizsgálatokig is eljutott, nehéz megállapítani, hogy ezekben a sikerekben pontosan mekkora volt az MI szerepe, és mekkora az utána következő hagyományos gyógyszerfejlesztési munkáé, hiszen ennek részleteit a kutatások általában nem ismertetik. Összességében tehát azt látjuk, hogy az MI-vezérelt gyógyszerkutatásban inkább a technológiai kínálat (technology push) dominál a tudományos/gyakorlati igény által vezérelt fejlesztéssel (science pull) szemben.

Mi lenne a teendő? – vetik fel a kérdést a tanulmány szerzői. Meg kellene határozni, hogy a jelenleg rendelkezésre álló adatokból melyek azok, amelyek valóban segítenek előre jelezni, hogy egy gyógyszer sikeres lesz-e a klinikai vizsgálatok során, illetve el kellene dönteni, milyen további adatokat érdemes gyűjteni. Emellett olyan MI-modelleket kellene fejleszteni és validálni, amelyek a gyógyszerkutatás konkrét, gyakorlati problémáiban is megbízhatóan használhatók, összhangban állnak a gyógyszerfejlesztés általánosabb célkitűzéseivel, és folyamatszerűségében fogják át azt. Mindez nem bízható egyetlen iparágra, állítják a szakemberek, olyan iparágakon átívelő, átlátszóan támogatott konzorciumokra lenne szükség, amelyekben a gyógyszeripar mellett részt vesz például az agrokémia vagy a fogyasztási cikkek ipara is. (BBTE-közlemény)

[*] Andreas Bender et al.: Artificial intelligence in drug discovery — what it is, where we stand and the path forward. Nature Reviews Drug Discovery 07. 08. 2026, DOI: <https://doi.org/10.1038/s41573-026-01496-2>

Atomi szinten tárták fel a magyar fejlesztésű kariprazin működését

A HUN-REN Természettudományi Kutatóközpont kutatóinak vezetésével egy nemzetközi kutatócsoport elsőként mutatta meg atomi részletességgel, hogyan kapcsolódik a magyar fejlesztésű kariprazin az agy dopamin D3 receptorához – közölte a HUN-REN hétfőn az MTI-vel.

A Science Advances folyóiratban megjelent eredmények nemcsak egy világszerte alkalmazott gyógyszer működését teszik érthetőbbé, hanem új, célzottabb pszichiátriai gyógyszerek fejlesztését is segíthetik – írták.

A közlemény emlékeztet: a kariprazin a magyar gyógyszerkutatás egyik nemzetközileg is jelentős eredménye, amelyet a Richter Gedeon kutatói fedeztek fel, és az elmúlt évtizedben világszerte több millió, skizofréniával és bipoláris zavarral élő beteg kezelésében alkalmazták. A mostani kutatás különlegessége, hogy évtizedekkel a gyógyszermolekula felfedezése után sikerült pontosan feltárni, milyen molekuláris kölcsönhatások határozzák meg a dopamin D3 receptorra gyakorolt hatását.

A kutatás vezetője, Keserű György Miklós akadémikus, a HUN-REN Természettudományi Kutatóközpont kutatója annak idején a Richter kutatócsapatának tagjaként maga is részt vett a kariprazin felfedezésében. Így ugyanannak a magyar fejlesztésű gyógyszermolekulának a történetét az eredeti felfedezéstől annak atomi szintű megértéséig követhette.

A közlemény idézi Keserű György Miklóst, aki elmondta: a kariprazin sikere után most sikerült molekuláris szinten is megérteniük, hogyan működik ez a gyógyszer a dopamin D3 receptoron. Ez nemcsak a kariprazin hatásmechanizmusának megértésében jelent áttörést, hanem új alapot teremt a következő generációs pszichiátriai gyógyszerek tervezéséhez is.

A kutatás eredményeinek jelentősége túlmutat a kariprazin működésének pontosabb megértésén. A kutatók az új szerkezeti ismeretek alapján olyan vegyületeket is terveztek és validáltak, amelyek a dopamin D3 receptort a korábbiaknál szelektívebben célozzák.

A nagyobb szelektivitás lehetőséget teremthet olyan készítmények fejlesztésére, amelyek pontosabban avatkoznak be a terápiás szempontból fontos folyamatokba, miközben kevesebb nem kívánt hatást idéznek elő. A most feltárt összefüggések így egyfajta szerkezeti tervrajzként segíthetik új gyógyszermolekulák tudatos tervezését.

Az újonnan tervezett vegyületek egyelőre kutatási eredmények, további preklinikai és klinikai vizsgálatok szükségesek annak megállapításához, hogy lehet-e belőlük később alkalmazható gyógyszer.

A kutatás ugyanakkor új lehetőségeket nyithat a skizofrénia, a bipoláris zavar és más neuropszichiátriai betegségek kezelését célzó gyógyszerfejlesztésben.

Brian Kobilka, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) tiszteleti tagja, a szakterület Nobel-díjas úttörője az eredmény kapcsán kifejtette: ez egy izgalmas felfedezés, amely remélhetőleg hozzájárul majd a komplex pszichiátriai rendellenességek kezelésére szolgáló új gyógyszerek kifejlesztéséhez.

A munka jelentőségét Hunyady László, az MTA élettudományi alelnöke is kiemelte, hangsúlyozva, hogy ezek az eredmények egyértelműen bizonyítják, hogy a magyar akadémiai szektorban folyó kutatás fontos szerepet játszik az ipari gyógyszerfejlesztésben.

A projektet a HUN-REN Természettudományi Kutatóközpont kutatói nemzetközi partnereikkel, többek között a Weizmann Tudományos Intézet és a Nottinghami Egyetem szakembereivel együtt valósították meg. (MTI)

Kutatók az ütemérzékelés evolúciós gyökereit vizsgálták

Már születéskor jelen van az emberben a ritmus periodikus szerkezete iránti érzékenység, az ütemérték felnőttekre jellemző feldolgozása azonban csak a későbbi fejlődés során finomodik – állapította meg Háden Gábor, a HUN-REN Természettudományi Kutatóközpont kutatója és Henkjan Honing, az Amszterdami Egyetem professzora legújabb tanulmányukban.

A kutatók az Annals of the New York Academy of Sciences című folyóiratban megjelenő kritikai áttekintésükben több mint húsz év kutatási eredményeit újraértékelve vizsgálták az ütemérzékelés fejlődését és evolúciós hátterét.

Az újszülöttek agyi válaszainak vizsgálatai alapján kimutatták, hogy a ritmus periodikus szerkezete iránti érzékenység már születéskor jelen van: a csecsemők agya olyan, ritmikailag fontos helyeken elmaradó hangokra is reagál, amelyek jelentőségét pusztán a hangsorok statisztikai szabályszerűségének megtanulása nem magyarázza. Ez arra utal, hogy az idegrendszer már nagyon korán képes a ritmikai szerkezet alapján előre jelezni, mikor várható egy következő esemény.

A kutatók szerint az ütem és az ütemérték felnőttekre jellemző, rugalmas feldolgozása ugyanakkor nem tekinthető születéskor teljesen kész képességnek: a hallási tapasztalat, a mozgásfejlődés és a kulturális környezet gyermekkoron át tovább finomítják azt.

A más főemlősökkel végzett össze-

hasonlító vizsgálatokból kiderült, hogy a makákók képesek felismerni a szabályos időzítést, és tréning után mozgásukat a zene tempójához igazítani, ugyanakkor nem figyelhető meg az emberekre jellemző stabil, rugalmas és előrejelzésen alapuló szinkronizáció. A szerzők az eredmények alapján a zenei ritmus feldolgozásának evolúcióját magyarázó úgynevezett Fokozatos Audiomotoros Evolúció (Gradual Audiomotor Evolution, GAER) hipotézist a jutalmazási rendszer szerepével egészítik ki.

A kibővített GAER-hipotézis szerint az emberi ütemérzékelés nem egy teljesen új agyi rendszer hirtelen megjelenésével, hanem az evolúciósan korábbi hallási, motoros, prediktív időzítési és jutalmazási rendszerek egyre szorosabb együttműködésével alakulhatott ki.

A szerzők hangsúlyozzák, hogy az ütemérzékeléssel kapcsolatos számos erős állítás bizonyítékai egyelőre nem elégségesek. További, közvetlenül összehasonlítható vizsgálatokra van szükség újszülötteken, felnőtteken és más fajokon, és a jelenleg domináló idegtudományi módszereket viselkedéses, genetikai és számítógépes megközelítésekkel is ki kell egészíteni.

A fő kérdés annak eldöntése, hogy az idegrendszer mikor követi egyszerűen a külső ingerek időzítését, és mikor hoz létre saját, belső előrejelzést az ütemről. Az első pillantásra egyszerűnek tűnő ütemérzékelés ezért különösen alkalmas annak vizsgálatára, hogyan kapcsolódik össze biológia, fejlődés, kultúra és evolúció az emberi zeneiség kialakulásában. (MTI)

Egy 14. századi olasz író mondását, valamint az író nevét idézzük a rejtvény főсораiban.				1.	NOBILIS	HALOGÉN ELEM	KUTYA NEM MOZOG			BÉCS PÁRATLAN!	USA-SZABVÁNY	PÉNZ HOZAMA	ELEMI PARÁNY	ŐSI FERGÝVER RITKA (NÉMET)		FRANCIA ÉS SPANYOL AUTÓJEL	BOLÓGIA-ILAG LÉTEZŐ	MONTE CRISTO BÓRTÓNE STRUDEL MAGYARUL		ERRE A HELYRE	... PLAN (TÁVOLÍ FELVÉTEL)		PÁRATLAN DIVÁNY
				I																			A
				SZÜL AZ ÁLLAT				ÜTKÖZET VASIPARI SZAKI							AZ ORRA KÖZELEBE ILLEM				ZÚG A ROVAR ELEKI				
				LÁGY HANGSOR LÉTEZIK					OLASZ SZERELEM PALINDROM FÉRFINEV						RÖPKE GONDOLAT IDŐS						JEMENI AUTÓJEL ÓGÓRÓG TÓRZS		
2.	M	ASZTALT EVÉSHEZ ELŐKÉSZÍT	ÜT MAGYAR SZLOVÁK				ALFA ÉS ÓMEGA NEHÉZ LÁGY FÉM			PÁRATLAN ALMA! ATTÓL KEZDVE!				NÖVÉNY RÉSZÉ ZSÍROS TÉSZTA		TOVA FRANCIA ARANY			ÁLLAMI ILLETÉK FALIÓRA RÉ-SZE LEHET				
RÉSZEG						TANÍT OSZTRÁK ÉS OLASZ AUTÓJEL							ÉLÉNK SZÍN SZINTÉN NE					BECÉZETT ILONA AZ ARANY VEGYJELE					
NEMESGÁZ					VALAMINÉL LENTEBB TŰZET MEG-SZÜNTET						GYÓZELEM LÁNYOK JÁTEKA						ODA-VISSZA NŐI NÉV! SZOKNYÁS NÉP			ÉTLEN RÉNI! IDÓMÉRŐ			
NÉMÁN TERÍ!				JAPÁN VÁROS ... ATYA BŰNE					FERTÓZÓTT A SZEMÉ-LYÉRŐL							HALKAN KÖZLŐ PIRUL IKERSZAVA					ÉSZAK (RÓV) IDEGEN MŰVÉSZET		
RÓMAI HAT		AIR INDIA (RÓV.) SÓHAJ			INDUL A MOTOR! FRANCIA RT. (RÓV.)				A RÁDIUM VEGYJELE MAGYAR MEGYE			LATIN ÉS FELTETT SZÁNDÉK			IGEVÉGZŐ-DÉS LEHET MOHAMED NÉPE			NAGY KAZAH TÓ LŰD					
ELEMI PARÁNYOS HATÁRRAG						LAKÁS RÉSZÉ PINGPONGO-ZÓ (FERENC)							MINDENT LEVÁG SZINTÉN						ANGYAL-RANG A LAKÁSÁN				
		TÓ VAN ILYEN ... TADÉ (GRÓF)						FORMAI ÍROTT ÜZENET						GYAKORLAT. JÁRTASSÁG NÉMET BETŰ						CÉRNA TÁRSA ÓKORI BIRODALOM			
MADRIDI ÚJSÁG		NÉMÁN ARATI ÜRES LAPI!			VÉTLEN VILLA! MIKSZÁTH FELESEGE				GYÜMÖL-CSÓT SZÁRÍT KERESZTŰL								MULATÓ ÓRÓMAI VISELET				RÓMAI 50 ROBERT DE ... (SZÍNÉSZ)		
SZÉTESŐ					GONDOLAT 40 RABLÓ BABÁJA!					SODRÁS SZÍV (NÉP.)			CSAHOS FOGOLY			KÁRTYA AZ ASZTALON ÍGY (LATIN)							GÉSA!
KÖZPONTI CSILLA-GUNK				OROSZ RENDEZŐ FR. BŐR-TÓNSZIGET				RAJT CSAK PÁROS!							ÁSVÁNYI FŰSZER LYUKÁS LÁNC!			AMELY IDEIG AZ EZÜST VEGYJELE					
		KÖZÉPEN KILÓG! EZER!				ELME FÉLÉV!				A TANTÁL VEGYJELE LITER (RÓV.)				ÁLLAM-SZÖVETSEG NULLA					MENYASZ-SZONY RÓMAI 100				
PÁRATLAN HATOD!	F												Az író neve										L.N.J.

Közelebb Európához – Maros megye Európa térképén

Mit jelent ma közelebb kerülni Európához? Csupán több repülőjáratot, vagy új lehetőségeket is a tanulásban, a munkában, a turizmusban és a gazdaságban? Erről beszélgettek a Vásárhelyi Forgatagon a Pulzus by RMDSZ Maros meghívottjai.

Sófalvi Szidónia

A Vásárhelyi Forgatagon szombaton Európa, a mobilitás és Maros megye jövője került a középpontba. A Közelebb Európához – Maros megye Európa térképén című beszélgetésen Nagy Jakab Beáta marosvásárhelyi légiutas-kísérő, Ilyés Loránd utazási iroda tulajdonos és Peti András, a Marosvásárhelyi Transilvania Nemzetközi Repülőtér igazgatója osztotta meg tapasztalatait. A beszélgetést Farkas István moderálta.

A közös gondolat egyszerűnek tűnik: Európa ma már jóval közelebb van hozzánk, mint korábban. De mit jelent ez a mindennapokban? Mit jelent egy Maros megyei fiatalnak, aki tanulni vagy dolgozni indul külföldre? Mit jelent annak, aki egy hétvégére szeretne világot látni? És mit jelent a megyének, amikor már nemcsak az itt élők indulnak útnak, hanem egyre többen érkeznek ide?

Az utazás már a jegyvásárlással elkezdődik

Nagy Jakab Beáta munkája során nap mint nap találkozik az utazás emberi oldalával. Ahogy a Forgatagon elhangzott beszélgetésben fogalmazott, az utasok sokszor már felszállás után azt kérdezik, mikor érkeznek meg. Várják a célba érkezést, várják az élményeket, és sokak számára az utazás egyre természetesebb része lett az életnek.

Ugyanakkor a repülés nemcsak az elindulásról szól, hanem a hazatérésről is: arról, amikor valakit a családja, a barátai várnak a megérkezés után.

Farkas István kérdésére, hogy

mikor válik valaki igazán utazóvá, Nagy Jakab Beáta egyszerű választ adott: már akkor, amikor megvette a jegyet.

Ilyés Loránd szerint az elmúlt 10–15 évben óriási változás történt az emberek gondolkodásában. Egyre erősebb lett a vágy arra, hogy új helyeket fedezzünk fel, minél több élményt szerezzünk, és könnyebben jussunk el egyik pontból a másikba. Ebben a helyi repülőtér közelsége és a bővülő járatkínálat is fontos szerepet játszik.

Nemcsak elutazni, hanem hazatérni is könnyebb

Egy közvetlen járat jelentősége talán akkor érződik a legerősebben, amikor valaki hosszabb utazás után hazatér. Nem kell még órákat autózni egy távolabbi repülőtérrel, hanem az utazás végén valóban közel van az otthon.

Nagy Jakab Beáta szerint ezzel időt, energiát és pénzt takarítunk meg, és önmagában is könnyebbé teszi az emberek számára, hogy útnak induljanak, tudva, hogy később ugyanilyen egyszerűen térhetnek haza.

A mobilitás tehát nemcsak arról szól, hogy messzebbre juthatunk, hanem arról is, hogy az otthonunk könnyebben elérhető marad.

Maros megye is felkerülhet az utazók térképére

A repülőtérén azonban nemcsak azok fordulnak meg, akik innen indulnak Európa különböző városaiba. Egyre több turista érkezik.

Nagy Jakab Beáta tapasztalata szerint az utasok érdeklődnek Marosvásárhely és a környék látnivalói iránt, kérdezősködnék, szeretnének minél többet megtudni arról, hová érkeztek. A gyors és közvetlen légi kapcsolat pedig abban is segít, hogy egy korábban kevésbé ismert város felkeltse az utazók érdeklődését.

Ilyés Loránd szerint Maros megyének és Erdélynek minden adott-sága megvan ahhoz, hogy vonzó úti cél legyen. Történelem, kultúra, sa-

játos karakter és sokszínű látnivaló várja az ide érkezőket. A kihívás inkább az, hogy mindezt még hatékonyabban kell bemutatni a külvilágnak.

Ahhoz ugyanis, hogy valakinek Münchenben vagy Londonban eszébe jusson egy hétvégét Marosvásárhelyen tölteni, tudnia kell arról, hogy ez egyáltalán lehetőség.

A repülőtér kapu, de a régiónak együtt kell átlépnie rajta

A Forgatagon elhangzott beszélgetés egyik fontos üzenete az volt, hogy a repülőtér önmagában nem old meg mindent.

Ahhoz, hogy a külföldi turista valóban könnyen felfedezhesse Maros megyét, össze kell kapcsolni a különböző szolgáltatásokat. Repülőtér, közlekedés, szálláshelyek, éttermek, utazási irodák és turisztikai szolgáltatók együttműködésére van szükség.

Ilyés Loránd szerint jelenleg sok esetben éppen a rendszerszintű kommunikáció hiányzik: a különböző szereplők nem mindig kapcsolódnak össze úgy, hogy abból egy külföldi látogató számára könnyen használható, teljes turisztikai élmény szülessen.

Peti András egy másik problémára is felhívta a figyelmet: a beszélgetésen elhangzott adatok szerint a romániai hivatalos utazási irodák kevesebb mint két százaléka foglalkozik beutaztatással. Sokkal

többen szerveznek utakat külföldre, mint ahányan azon dolgoznak, hogy külföldi turistákat hozzanak Romániába.

Ez pedig komoly lehetőséget jelenthet Maros megye számára is.

Növekvő utasszám, növekvő gazdasági hatás

A repülőtér fejlődését számok is jelzik. Peti András elmondása szerint augusztus 10-én a Transilvania repülőtér átlépte a 200 ezres utasszámot. Ez másfél hónappal korábban történt meg, mint 2023-ban.

A növekvő utasforgalom pedig a régió gazdaságára is hatással van. A repülőtérhez kapcsolódóan új munkahelyek jöttek létre, új szolgáltatók jelentek meg, és a légiközlekedés körül egyre több gazdasági tevékenység épül ki.

A Wizz Air bázisának megnyitása 41 új munkahelyet teremtett Maros megyében, ebből 12 pilóta és 29 fedélzeti utaskísérői állás. A repülőtér további 35 új munkahelyet hozott létre, míg a kapcsolódó szolgáltatások és intézmények is további foglalkoztatási lehetőségeket jelentenek.

Az utasok ráadásul nemcsak áthaladnak a régión. Taxira költenek, étterembe mennek, szállodában szállnak meg, jegyet váltanak különböző programokra és szolgáltatásokra. A repülőtér gazdasági hatása így messze túlmutat a kifutópályán és a terminálon.

Minden Maros megyeié a repülőtér

A beszélgetés során az is felmerült, hogy vajon mennyire érzik sajátjuknak a repülőteret a megye különböző településein élők.

Peti András szerint egyértelmű cél, hogy a repülőtér valóban egész Maros megye repülőtere legyen. Ennek érdekében a közlekedési kapcsolatok fejlesztése is fontos, hiszen nemcsak Marosvásárhely, hanem Szászrégen, Ludas, Szováta és más települések lakóit is közelebb kell hozni a repülőtérhez. A tapasztalatok szerint erre igény is van. Ilyés Loránd arról számolt be, hogy amikor Szováta, Erdőszentgyörgy vagy Szászrégen környékén élő utasokat kérdeznek arról, honnan szeretnének repülni, gyakran egyszerűen csak annyit válaszolnak: innen. Számukra ez azt jelenti: Marosvásárhelyről.

Közelebb Európához és közelebb egymáshoz

A Vásárhelyi Forgatag közönsége előtt zajló beszélgetés végül nemcsak a repülésről szólt, hanem arról is, hogy milyen jövőt képzelünk el Maros megyének.

Olyat, ahonnan egy fiatal könnyen eljuthat Európa másik városába tanulni vagy dolgozni, de érdemes számára hazatérni is. Ahol egy vállalkozás számára könnyebb új kapcsolatokat építeni. Ahol egy turista nemcsak átszáll valahol, hanem tudatosan választja Maros megyét úti célként. A repülőtér ebben a történetben kapu. Nem maga a teljes megoldás, de az egyik legfontosabb feltétele annak, hogy a lehetőségek valóban megnyíljanak. Ahogy a beszélgetésből is kiderült, a folyamat már elindult. Nő az utasforgalom, bővülnek a lehetőségek, egyre többen fedezik fel a közvetlen járatok előnyeit. Ugyanakkor még van munka a turisztikai kínálat összehangolásában, Maros megye nemzetközi népszerűsítésében és a közlekedési kapcsolatok fejlesztésében.

Európa közelebb került hozzánk. A következő feladat pedig az, hogy mi is közelebb kerüljünk Európához – úgy, hogy közben Maros megye egyre több európai utazó térképén váljon láthatóvá.

A Szemle Plusz versenyprogramját zárja Budapesten a Ház a blokkok között

Kiemelt budapesti vendégszepléssel kezd a szeptembert a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata: Radu Afrim Ház a blokkok között című előadása szeptember 5-én, szombaton 18 órától a Városmajori Szabadtéri Színpadon, a Szemle Plusz nagyszínpadi versenyprogramjának záróelőadásaként kerül közönség elé.

A Szemle Plusz Budapest egyik jelentős nyári színházi fesztiválja, amely évről évre a vidéki, határon túli és független színházi műhelyek legfigyelemreméltóbb produkióiból válogat. Az előadásokat szakmai zsűri értékeli, a 2026-os nagyszínpadi versenyprogramba pedig hat produkció kapott meghívást. Külön öröm a Tompa Miklós Társulat számára, hogy a Ház a blokkok között nemcsak helyet kapott az idei válogatásban, hanem a nagyszínpadi versenyprogram záróelőadásaként mutatkozhat be a budapesti közönség és a szakmai zsűri előtt.

Ház a blokkok között

Radu Afrim szerző-rendező előadása 1983 tele és 1984 tavasza között, egy erdélyi kisvárosban játszódik.

A Both-ház és lakóinak különös világán keresztül személyes történetek, emlékek, vágyak és álmoké-

pek keverednek a korszak valóságával. A háttérben mindvégig ott húzódik a kommunista diktatúra nyomasztó közege, miközben az előadás sajátos humorral, érzékenységgel és erős vizualitással idézi meg egy letűnt világ alakjait.

A Ház a blokkok között ősbemutatóként született a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulatánál. Radu Afrim a szöveget kifejezetten a társulat számára írta, majd maga állította színpadra.

Fotó: Tompa Miklós Társulat

Így űzzünk csúfot a kupából

Bálint Zsombor

Rossz érzéssel ültünk le megnézni a Sepsi OSK – Kolozsvári CFR 1907 mérkőzést a labdarúgó-Románia-kupa csoportkörének 1. fordulójában, mert Ovidiu Burcă egyetlenegy alapembert sem nevezett a kezdőcsapatba, a legtöbben a kispadra sem ültek le. Nem néhány fiatal próbált ki, nem néhány tartaléknak adott némi lehetőséget, egyszerűen az egész csapatot lecserélte (ilyet nem tett a selejtezőkörben, amikor a félig tartalékos csapattal továbbjutott). Déja-vu érzésünk volt, utoljára Vali Suciu edzősége idején láttunk hasonlót, és akkor sem jött össze, lett is belőle botrány. Hogy most lesz-e botrány, nem tudjuk, azonban a húzás fordítva sült el, az OSK szedett-vedett csapata kikapott, s felte-

vődik a kérdés: akkor miért akartak csoportkört? Hogy tehet ilyent egy olyan klub, amely két kupát is nyert nem olyan régen, miért mondott le önként az esélyről?

Nagyon megszeppenten kezdett az OSK, s a 6. percben máris nagyon könnyedén elvezített egy labdát saját védelmi harmadában Cîmpean, Brădeanu pedig nemes egyszerűséggel felrúgta Păunt (a kolozsvárit, a szentgyörgyi ezúttal nem volt a keretben), a kaputól 17 méterre. A sértett végezte el a szabadrúgást, a labda megpattant Davordzie lábán, és Gyenge hasa alatt bevánszorgott a kapuba. Hibák és balszerencsék sorozata után így 1-0-ra vezetett a CFR. (Érdekesség: Păunt a mérkőzésen Cosmin Matei cserélte le. Nem a szentgyörgyi, ő továbbra is el van tiltva, hanem a kolozsvári...)

Fotó: a Sepsi OSK közösségi oldala

Ezt követően nem sok történt az első félidőben. A vendégek hátrébb húzódtak, hagyták passzolgatni az OSK-t, amely azt a hamis képzetet keltette, hogy ura a játéknak, de nem tudta veszélyesen megközelíteni a CFR kapuját. Utóbbi állt közelebb a góllhoz ismét a 37. percben, amikor Simao 16 méteres lövését Gyenge háritzotta. A hazaiak részéről csak Cîmpean távoli próbálkozása említhető a 45. percben, amikor a labda a jobb kapufa mellett suhant el.

A CFR már a szünetben két alapembert becserélt, Marius Șumudică talán érezte a le-targiát a játékosaiiban, és nem akart esélyt adni az OSK fiataljainak, ám a második vendéggól Daguin nagy hibájának következtében érkezett a 47. percben: elvesztett egy labdát a saját harmadban (második ajándék az OSK részéről), ebből Cordea vezette rá, a lövését Gyenge a kapufára tolta, azonban Șfaiț két védő érintésével is a kapuba tudta gyötörni (0-2 – második balszerencse).

Némi minőséget hozott az OSK játékába Aganović, aki a hibázó Daguin helyére érkezett, hosszú-hosszú kihagyás után, és az első

veszélyesebb szentgyörgyi támadás meghozta a szépítést: a 66. percben Nistor betört a jobb oldalon, laposan Davordziének passzolt, aki a tengelye körül szinte teljesen megfordulva, ballal a jobb sarokba vágta 14 méterről (1-2).

Az egyenlítés illúziójával Ovidiu Burcă két tapasztaltabb (de az alapkeretet nem megfogó) játékost is beküldött, a kitámadó szentgyörgyieket azonban a CFR két legjobb játékosa (nem elsősorban erre a meccsre gondolunk) mattolta egy ellentámadás végén a 87. percben: Cordea a lendületből érkező Korenica elé tálalt, aki belsővel, 14 méterről a kapufa mellett a jobb sarokba helyezett (1-3).

A végére, a 90+1. percben, Aganović még eltalálta 17 méterről röptéből a keresztlécet, de a mérkőzés sorsa ekkor már el volt döntve.

Ezek után a Sepsi OSK-nak szinte nulla az esélye a továbbjutásra, októberben a 2. fordulóban pedig a 2. ligás Concordia Chiajna vendége lesz. A Superligában szombaton 15 órától a 8. fordulóban az FC Botosán otthonába látogat, ám biztosak lehetünk benne, hogy akkor egészen másként fog kinézni a kezdő tizenegy.

Jegyzőkönyv

Románia-kupa, B csoport, 1. forduló: Sepsiszentgyörgyi Sepsi OSK – Kolozsvári CFR 1907 1-3 (0-1).

Sepsiszentgyörgy, Sepsi Duna stadion. Vezette: Iulian Călin – Ionuț Neacșu, Adrian Vornicu. Tartalék: Gabriel Mihuleac. VAR: George Găman, VAR-segéd: Bogdan Dumitrache. Ellenőr: Vasile Bratu, Felix Grigore.

Sepsi OSK: Gyenge – Oteștiță, Brădeanu, Dobrosavlevici, Vătăjelu, Cîmpean, Daguin (60. Aganović), Cantauz (74. de Kamps), Nistor (74. Cmiljanić), Davordzie, Ghimfuș (81. Batzula).

Kolozsvári CFR: Vlăceanu – Simao, Krešić, Pantalon, Braun, Kun, Barrios (67. Perianu), Păun (81. Matei), Șfaiț (87. Miclăuș), Biliboc (46. Korenica), Dražić (46. Cordea). *Gólszerzők:* Davordzie (66.), illetve Păun (7.), Șfaiț (47.), Korenica (86.).

Sárga lap: Brădeanu (6.), illetve Braun (39.).

Ereményjelző

Labdarúgó-Románia-kupa, csoportkör:

** B csoport, 1. forduló:* Sepsiszentgyörgyi Sepsi OSK – Kolozsvári CFR 1907 1-3, Kolozsvári FCU – FC Petrolul 52 Ploiești 1-0, Bukaresti Progresul Spartac – Concordia Chiajna 2-5; ** C csoport:* Brassói Corona – Nagyvárad FC Bihor 2-2; ** D csoport:* Chindia Târgoviște – FC Voluntari 0-1.

Európai focikörkép

** Angol Premier Liga, 2. forduló:* Crystal Palace – Manchester City 1-4, Liverpool – Nottingham Forest 2-2, Bournemouth – Everton 1-1, Coventry City – Hull 0-1, Tottenham – Newcastle United 0-2, Chelsea – Brighton & Hove Albion 4-3, Leeds United – Brentford 1-1, Sunderland AFC – Fulham 1-0, Manchester United – Ipswich 5-2, Aston Villa – Arsenal 0-1. *Az élcsoport:* 1. Manchester City 6 pont, 2. Arsenal 6, 3. Hull City 6, 4. Chelsea 6.

** Spanyol La Liga, 1. forduló:* Celta Vigo – Osasuna 1-2, FC Barcelona – Athletic Club Bilbao 2-0, Real Madrid – Real Sociedad 4-1; 3. *forduló:* Osasuna – Getafe 1-0, Celta Vigo – Athletic Club Bilbao 0-2, Deportivo La Coruna – Valencia 3-1, Alavés – Villarreal 1-0, FC Barcelona – Rayo Vallecano 5-2, Sevilla – Atlético Madrid 1-3, Racing Santander – Elche 3-2, Real Madrid – Málaga 4-0, Real Sociedad – Espanyol 2-1, Levante – Betis 5-2. *Az élcsoport:* 1. FC Barcelona 9 pont, 2. Real Madrid 9, 3. Atlético Madrid 7, 4. Alavés 7, 5. Osasuna 7.

** Olasz Serie A, 2. forduló:* AC Milan – Venezia 2-0, Fiorentina – Frosinone 0-3, Monza – Udinese 2-3, Sassuolo – Torino 2-1, Juventus – Parma 2-0, Napoli – Como 1-2, Cagliari – Inter 0-1, Lazio – Genoa 1-0, Lecce – AS Roma 0-4, Atalanta – Bologna 1-0. *Az élcsoport:* 1. AS Roma 6 pont, 2. Inter 6, 3. AC Milan 6, 4. Juventus 6, 5. Atalanta 6, 6. Lazio 6.

** Német Bundesliga, 1. forduló:* Bayern München – VfB Stuttgart 5-1, RB Lipcse – Mönchengladbach 3-0, Mainz – Paderborn 0-0, Union Berlin – Eintracht Frankfurt 3-3, 1. FC Köln – Hoffenheim 3-2, Elversberg – Bayer Leverkusen 3-2, Borussia Dortmund – Hamburger SV 2-0, Freiburg – Werder Bremen 4-1, Augsburg – Schalke 04 3-0.

** Francia Ligue 1, 2. forduló:* Lille – Paris St. Germain 2-2, Strasbourg – Lens 2-1, Auxerre – Angers 1-3, Lorient – Troyes 1-2, Lyon – Le Havre 1-1, Brest – Toulouse 2-2, Paris FC – Nice 3-0, Stade Rennes – Le Mans 3-2, AS Monaco – Olympique Marseille 2-0. *Az élcsoport:* 1. AS Monaco 6 pont, 2. Paris FC 4, 3. Lille 4, 4. Lyon 4, 5. Stade Rennes 4, 6. Troyes 4.

Három hazai meccs vár a román rögbiválogatottra novemberben

A román rögbiválogatott novemberben három mérkőzést játszik hazai pályán a World Rugby Nations Cup sorozatában: november 6-án Tongát, november 14-én az Egyesült Államokat, november 20-án pedig Kanadát fogadják Bukarestben, a Diadalív Nemzeti Rögbistadionban.

A Román Rögbiszövetség elnöke, Alin Petrache szerint a hazai pálya jelentős előnyt jelenthet a csapat számára, különösen az erős ellenfelekkel szembeni összecsapásokon. Mint hangsúlyozta, mindhárom rivális – Romániához hasonlóan – kijutott a jövő évi világbajnokságra.

A román válogatott júliusban Dél-Amerikában kezdte a Nations Cup-szereplését. Szamoát 38-37-re legyőzte, Uruguay ellen 36-36-os döntetlent játszott, Chilétől pedig 48-31-re kikapott. A novemberi mérkőzések így fontos felkészülési lehetőséget jelentenek az ausztráliai világbajnokság előtt.

Petrache szerint a júliusi, Szamoa elleni győzelem önbizalmat adott a csapatnak, a novemberi erős ellenfelek pedig pontos képet mutathatnak arról, hol tart a román együttes. A szövetség vezetője arra számít, hogy a

A sportági szövetség elnöke szerint a júliusi, Szamoa elleni győzelem önbizalmat adott a csapatnak
Fotó: a Rugby Romania közösségi oldal

hazai közönség nagy számban látogat ki a mérkőzésekre, és jelentős támogatást nyújt a válogatottnak.

Újabb győzelem a szurkolóknak

A második barátságos mérkőzését is megnyerte hazai pályán a marosvásárhelyi városi sportklub kosárlabdacsapata. Ezúttal a mezőny egyik erősségének számító FC Argeș Pitești volt a Simon László Sportszarnok vendége, ahol a szurkolók újra olyan hangulatot teremtettek, mintha bajnoki mérkőzés lett volna. Ilyen körülmények között a siker ajándék volt a közönségnek, noha a kispad nyilván ezúttal sem a mindenáron győzelmet célozta, hanem a csapatmunka fogaskerekeinek megolajozása volt az elsőrendű cél.

A végeredmény: Marosvásárhely – FC Argeș 82:78 (20-19, 23-15, 18-29, 21-15). A hazai csapat legeredményesebb játékosa Miller volt 21 ponttal, ebből kettő hárompontos, amihez hét gólpasszt is társított.

További pontszerzők: Ejah 13 (1 tripla, 8 lepattanó), Cooper

13 (2 tripla), Cârcoană 8 (2 tripla, 7 lepattanó), Keeler 7, Corpo-dean 7 (1 tripla), Martinić 3, Sánta 2 (5 lepattanó).

Ha nem történik módosítás a felkészülési programban, ez volt a csapat utolsó barátságos mérkőzése hazai pályán, a folytatásban idegenben lép még pályára, egyebek között részt vesz a hagyományos nagyszabású Tordai Elemér-emléktornán.

A bajnoki idény szeptember 26-án rajtol a csapat számára, amikor a Románia-kupa első selejtezőkörében Galacon lép pályára, majd 30-án hazai környezetben játssza a visszavágót. Az ellenfél kapcsán érdekes információ, hogy Major Koppány a soron következő idényben a galaci csapatot erősíti.

A bajnokság október 3-án rajtol, a CSM a Temesvári SCM-vel játszik idegenben az első fordulóban. *(bálint)*

DORA OPTICS

Teljes körű ellátás
az egész családnak!

Szemészet

Gasztroenterológia

Kardiológia

Fül-orr-gégészet

Érsebészet

Tüdőgyógyászat

Plasztikai sebészet

www.doraoptics.ro

0733 553 976

Marosvásárhelyi
Rádió
Románia

www.marosvasarhelyiradio.ro

96 FM
106,8 FM
1323 AM

FONTOS TELEFONSZÁMOK

• Központosított ügyelet

(Rendőrség, Tűzoltóság, SMURD,
Csendőrség, Mentőállomás): 112

• Rendőrség - 0265/202-305

• SMURD (betegekkel
kapcsolatos információk)- 0265/210-110

• Sürgősségi szolgálat:
- gyermekeknek - 0265/210-177

• Marosvásárhelyi Polgármesteri Hivatal
- 0265/268-330

• Prefektúra - 0265/266-801

• Maros megyei RMDSZ - 0265/264-442
- 0265/262-907

• Gyulafehérvári Caritas, otthongondozó
szolgálat, 8–16 óra között: 0736-883-110

• Optika-Optofarm - 0265/212-304
- 0265/312 436

- 0265/250-120
- 0265/263 351

• Procardia Egészségügyi Központ

- Orvosi rendelők:

M. Eminescu u. 3. sz.:

- 0265/210-087

- Fizioterápia: Arany János u. 46. sz.:

- 0730-545-646

• Optolens szemsebészet - 0265/263-351

• Dora Optics - 0733-553-976

- 0733-553-976

• DIGI - 0365/400-401

- 0365/400-404

• Áramszolgáltató vállalat - 0800-500-929

- vidék - 0265/929

• Delgaz Grid - 0265/200-928

- 0800/800 928

• Aquaserv:

- hideg víz-csatorna - 0265/215-702

- közönségsszolgálat - 0265/208-888

- központ - 0265/208-800

- 08008 208-888

• Fogyasztóvédelmi hivatal - 021-9551

• Vasútállomás - 0265/236-284

• Vili Kft.: temetkezés, segélyintézés
(0-24 óra), professzionális

balzsamozás

Nemzetközi halottszállítás

- 0265/215-119

- 0744-282-710

• Alkony Kft. temetkezés (24 ó.)

- 0265/263-865

- koporsók, kellékek, - 0745-606-215

- koszorúk - 0745-606-269

- halottszállítás - 0758-047-604

Méltányos reklámdíj fejében
állandó szereplője lehet
a FONTOS TELEFONSZÁMOK
rovatnak.

Várjuk jelentkezését
a 0265/268-854-es
telefonon.

A hirdetési rovatban megjelent közlemények, reklámok
tartalmáért a hirdetésfeladó vállalja a felelősséget!

ELVESZETT

ELVESZTETTEM a Bodo Arpi&Niki Kft.-nek a DSV által kibocsá-
tott engedélyt. Semmisnek nyilvánítom. (28950)

MEGEMLÉKEZÉS

Szomorú szívvel, de soha el nem múló szeretettel em-
lékezünk

id. BÁRÓCZ LÁSZLÓRA

halálának első évfordulóján. Emléke szívünkben örökké
élni fog. Nyugodjon békében!

Gyászoló szerettei. (p-l)

Bús temető csendes susogása,
oda járok hozzád tizenhárom éve már.
Ezen a napon minden más, újra mélyen érint meg a gyász.
„Ha elvesztünk valakit, a gyász természetes. Gyászolni
kell, csendesen elvonulva a világ zajától, amikor senki nem
látja.

A gyász nem a külsőségeken múlik, de nem is azon, hogy
remeteként élsz, bánatosan és elkeseredetten.

A gyászt magad kelted életre, ott és akkor és ahányszor
csak te akarsz, és mindig része lesz az életednek, és egy-
ben magánügye a lelkednek”.

Virágot viszek néma sírodra. Minden virág beszél, amit
sírodra teszek. A virág elhervad rövid pár nap alatt, de az
emlékek élnek. A bánat, a fájdalom, örökre megmarad, az
idő bárhogy is halad.

Szememben könnyekkel, soha el nem múló, mély fájd-
alommal és szeretettel emlékezem szeptember 3-án drá-
ga feleségemre,

SZURKOS JUDITRA

szül. Sente

elhunyának tizenharmadik évfordulóján.

A Jóisten adjon örök nyugalmat Neked! Csendes álmod
fölött őrökdi a szeretetem és a megemlékezésém.

Bánatos férjed, Géza. (-l)

ELHALÁLOZÁS

„Elment tőlünk, mint a lenyugvó nap,
de szívünkben él és örökké itt marad.” (Reményik Sándor)

Szívünk mély fájdalmával, de Isten akaratában megnyu-
godva tudatjuk, hogy a drága jó testvér, nagynéni,
sógornő, keresztanya, unokatestvér, rokon, szomszéd,
barát és ismerős,

KULCSÁR MÁRIA MAGDOLNA

92 éves korában, 2026. augusztus 31-én csendesen meg-
pihent.

Drága halottunkat 2026. szeptember 4-én, pénteken 13
órákor kísérik utolsó útjára a marosvásárhelyi református
ravatalozóból a helyi temetőkertbe. Emléke legyen áldott,
pihenése csendes!

A gyászoló család. (-l)

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy a hirtelen halál, élete
virágjában, 47 éves korában elragadta tőlünk a szeretett
édesapát, férjet, testvért, rokont, barátot és munkatársat,

DR. DONÁTH ÁRPÁD

fogorvost.

Tisztelői szeptember 3-án, csütörtökön 19 órától búcsú-
hatnak el tőle a Vili Funerar ravatalozójában, Maros-
szentgyörgyön.

Utolsó útjára szeptember 4-én, pénteken 15 órától kísérik
a Jeddi úti temetőbe, református szertartás szerint.

A gyászoló család. (-l)

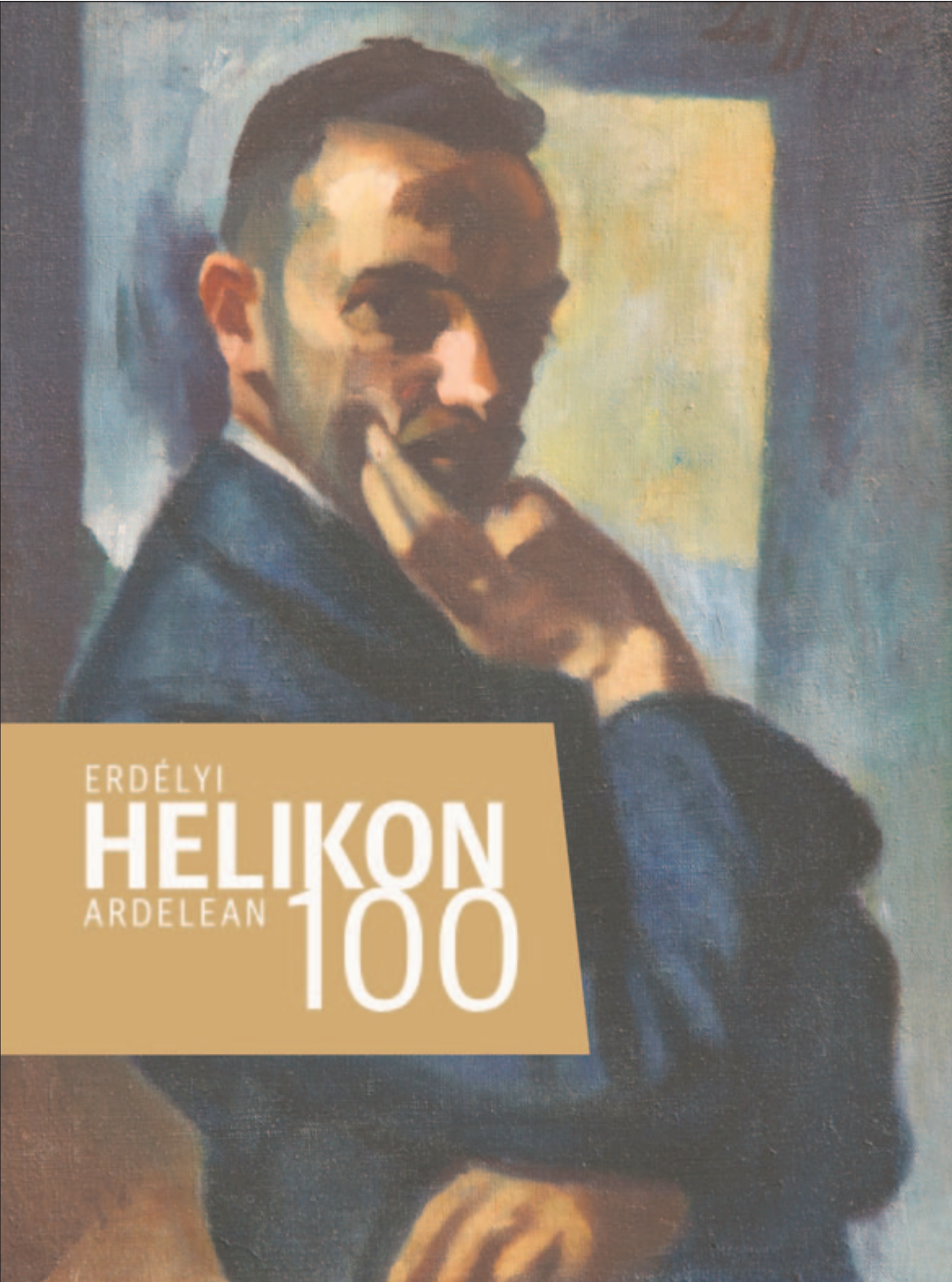
KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik a nehéz időkben
mellettünk álltak, fájdalmunkban osztoztak, és elkísérték
CSATLÓS JÓZSEFET

(Csuti)

utolsó útjára. Köszönetet mondunk a hű barátoknak, akik
mindvégig mellettünk álltak, és segítséget nyújtottak.

Gyászoló szerettei. (28945-l)

ERDÉLYI
HELIKON
ARDELEAN
100

VERNISAJ
MEGNYITÓ

11.09.2026

VINERI
PÉNTEK

19:00

▶ 11.09 > 18.10.2026

GALERIA CETĂȚII - în incinta Cetății Medievale
VÁRGALÉRIA - a Középkori Vár területén

Târgu Mureș
Marosvásárhely

Program de vizitare: miercuri - duminică 10.00-18.00 | Látogatási rend: szerda - vasárnap 10.00-18.00

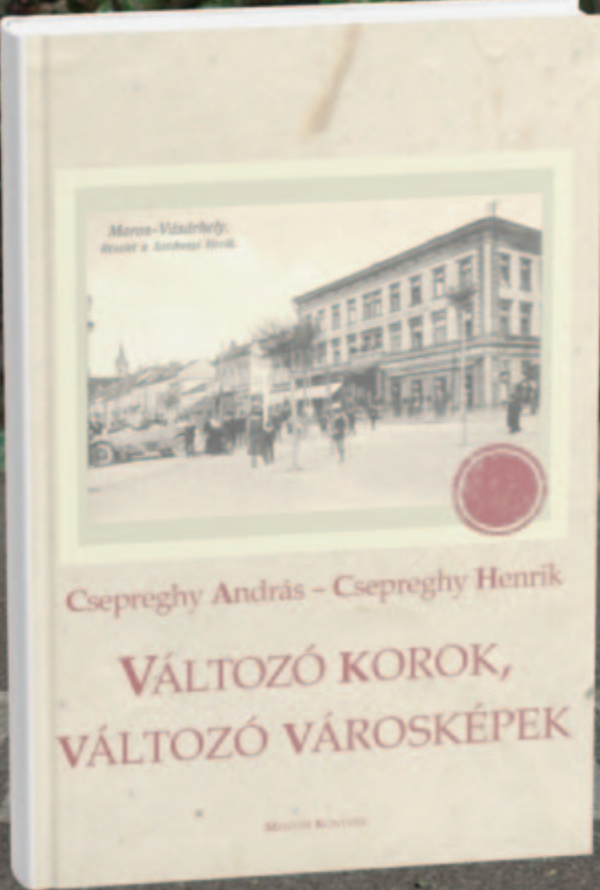

24 PLUSZ

hétfőtől csütörtökig
20:00

ETV ERDÉLY TV

mk <https://mentorkonyvek.ro/>

CityTV
MAROSVÁSÁRHELY

MAGYAR NYELVŰ ADÁS
KEDD, PÉNTEK 19:00 ÓRA

228-as
a DIGI hálózatban

Spălătorie și detailing auto

Beltrand

autómosó és -kozmetika

- külső-belső tisztítás
- kárpittisztítás, polírozás, viaszozás

Marosvásárhely
Predeal u. 97 sz.

Telefon: 0265/223-902
0740-393-060

**RADIO
KOKO**

ONLINE STREAMING